

Stärkt stöd och skydd för barn och unga

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga samt 8 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas 73 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2011 och 2012.

Utskottet ställer sig bakom propositionen och regeringens förslag till lagar om ändringar i socialtjänstlagen (2001:453), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Ändringarna i främst socialtjänstlagen görs i syfte att stärka stödet och skyddet för barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Barnrättsperspektivet stärks genom att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut och andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser. Ett barn ska få möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klargöras på annat sätt.

Kriterierna för när det finns en skyldighet att anmäla eller när en anmälan bör göras av allmänheten ändras till när man får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

När en anmälan som rör barn eller unga kommit in till socialnämnden ska nämnden omedelbart göra en s.k. skyddsbedömning. En tidsgräns för när ett beslut om att inleda eller inte inleda en utredning ska i normala fall fattas inom 14 dagar.

När det gäller vård utanför det egna hemmet ska socialnämnden i samband med ett beslut om placering teckna avtal med familjehemmet om nämndens och familjehemmet åtaganden under placeringen. Socialnämnden blir skyldig att tillhandahålla dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem den utbildning som de behöver.

När vård ges i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende ska socialnämnden utse en särskild socialsekreterare som ska ansvara för kontakterna med barnet eller den unge. Den särskilt utsedda socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet och i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

Som ett led i att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas, följas upp och säkras ska socialnämnden se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden.

Öppna insatser ska kunna beviljas barn som fyllt 15 år även utan vårdnadshavarens samtycke.

Vad gäller motioner om inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt hänvisar utskottet till att regeringen avser att tillsätta en utredning för att se över frågan.

Utskottet föreslår i ärendet tre initiativ i form av förslag till följdändringar i föräldrabalken, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagen (2004:168) med anledning av de ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) som regeringen föreslår i propositionen, se bilaga 3.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

I betänkandet finns 17 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	10
Ärendet och dess beredning	10
Propositionens huvudsakliga innehåll	10
Utskottets överväganden	12
Barns och ungas rättigheter	12
Propositionen	12
Motionerna	14
Tidigare behandling	17
Aktuellt och pågående arbete	18
Anmälan av missförhållanden	25
Propositionen	25
Motionen	26
Utskottets ställningstagande	26
Socialtjänstens utredning och föräldrars ansvar	27
Propositionen	27
Motionen	28
Utskottets ställningstagande	28
Vård utanför det egna hemmet	28
Propositionen	28
Motionerna	31
Aktuellt och pågående arbete	32
Utskottets ställningstagande	33
Kvalitet – Rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden	35
Propositionen	35
Motionerna	38
Aktuellt och pågående arbete	39
Utskottets ställningstagande	39
Kompetens och utbildning för personal som arbetar med barn	41
Propositionen	41
Motionerna	41
Gällande rätt	42
Utskottets ställningstagande	42
Registerkontroll av personal som arbetar med barn	43
Motionerna	43
Gällande rätt	43
Aktuellt	44
Utskottets ställningstagande	44
Lagförslagen i övrigt samt ett utskottsinitiativ	45
Utskottets ställningstagande	45
Reservationer	46
1. Barns och ungas rättigheter, punkt 1 (MP)	46
2. Barns och ungas rättigheter, punkt 1 (V)	47
3. Regionala och lokala barnombud, punkt 2 (MP)	47

4. Inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt, punkt 3 (S, MP, V)	48
5. Översyn av hur myndigheter m.fl. förverkligar barnkonventionen, punkt 4 (S)	50
6. Ratificering av tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism, punkt 5 (V)	51
7. Privat konsulentstöd verksamhet, punkt 6 (S, SD, V)	51
8. Anmälan av missförhållanden, punkt 8 (MP)	53
9. Socialtjänstens utredning och föräldrars ansvar, punkt 9 (SD)	53
10. Ersättning till familjehem som tar emot spädbarn, punkt 12 (S)	54
11. Samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete, punkt 14 (S, V)	55
12. Samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete, punkt 14 (MP)	56
13. Samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete, punkt 14 (SD)	57
14. Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, punkt 15 (MP)	58
15. Kompetens och utbildning för personal som arbetar med barn, punkt 16 (S)	59
16. Kompetens och utbildning för personal som arbetar med barn, punkt 16 (V)	59
17. Registerkontroll av personal som arbetar med barn, punkt 17 (SD)	60
Särskilt yttrande	62
Särskilt tillstånd för ett enskilt hem som tar emot fler än två barn som inte är syskon (V)	62
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	63
Propositionen	63
Följdmotionerna	63
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	64
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	69
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	72
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	89

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Barns och ungas rättigheter

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i 1 kap. 2 § och 11 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) samt

2. lag om ändring i 36 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och avslår motionerna 2011/12:So378 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) yrkandena 1 och 2, 2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1–3 och 7, 2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkandena 1, 2 och 4 samt 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 1 (MP)

Reservation 2 (V)

2. Regionala och lokala barnombud

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 3 och

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 3 (MP)

3. Inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Sf295 av Annika Eclund och Caroline Szyber (båda KD) yrkande 2,

2011/12:So224 av Lars-Axel Nordell (KD),

2011/12:So241 av Jan Ertsborn (FP),

2011/12:So258 av Roza Güclü Hedin och Carin Runeson (båda S),

2011/12:So310 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP),

2011/12:So452 av Emma Henriksson (KD),

2011/12:So454 av Hillevi Larsson (S),

2011/12:So479 av Åsa Lindestam m.fl. (S),

2011/12:So494 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:So502 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2,

2011/12:So548 av Agneta Gille och Pyy Niemi (båda S),

2011/12:So550 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S),

2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 5,

2011/12:So616 av Désirée Pethrus (KD),

2012/13:So4 av Lena Hallengren m.fl. (S),

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 4,

2012/13:So201 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1,

2012/13:So266 av Jan Lindholm m.fl. (MP),

2012/13:So308 av Sara Karlsson (S),

2012/13:So320 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD),
2012/13:So346 av Kerstin Engle (S) yrkande 1,
2012/13:So358 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S),
2012/13:So384 av Monica Green m.fl. (S),
2012/13:So387 av Carina Hägg (S),
2012/13:So453 av Anita Brodén och Jan Ertsborn (båda FP),
2012/13:So502 av Katarina Köhler m.fl. (S) yrkande 1,
2012/13:So507 av Hillevi Larsson m.fl. (S),
2012/13:So537 av Phia Andersson m.fl. (S) och
2012/13:So550 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2.

Reservation 4 (S, MP, V)

4. Översyn av hur myndigheter m.fl. förverkligar barnkonventionen

Riksdagen avslår motion

2012/13:So528 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 5 (S)

5. Ratificering av tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So201 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 och

2012/13:So377 av Carina Hägg (S).

Reservation 6 (V)

6. Privat konsulentstöd verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So236 av Jan-Olof Larsson (S),

2011/12:So303 av Anna Steele (FP),

2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 4 och 5 samt

2012/13:So480 av Anna Steele (FP).

Reservation 7 (S, SD, V)

7. Förlängd arkiveringstid för utredningshandlingar som gäller barn

Riksdagen avslår motion

2011/12:So365 av Ellen Juntti (M).

8. Anmälan av missförhållanden

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del och avslår motion

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 8 (MP)

9. Socialtjänstens utredning och föräldrars ansvar

Riksdagen avslår motion

2011/12:So345 av Johan Pehrson (FP).

Reservation 9 (SD)

10. Särskilt kvalificerade barnombud

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i 6 kap. 7 b och c §§ socialtjänstlagen (2001:453) samt

2. lag om ändring i 13 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och avslår motionerna

2011/12:So378 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) yrkande 3,

2011/12:So553 av Jan Ericson (M) och

2012/13:So495 av Solveig Zander (C).

11. Utbildningsinsatser för placerade barn och unga

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So301 av Thomas Finnborg (M) och

2012/13:So499 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M).

12. Ersättning till familjehem som tar emot spädbarn

Riksdagen avslår motion

2012/13:So388 av Carina Hägg (S).

Reservation 10 (S)

13. Stödboende för unga

Riksdagen avslår motion

2011/12:So407 av Helena Bouveng (M).

14. Samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 5 kap.

1 och 11 §§ socialtjänstlagen (2001:453). Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del och avslår motionerna

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 18,

2011/12:So239 av Elin Lundgren (S),

2011/12:So293 av Andreas Carlson (KD),

2011/12:So426 av Penilla Gunther (KD) yrkande 3,

2011/12:So487 av Helene Petersson i Stockaryd m.fl. (S),

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 29,

2011/12:So597 av Marie Nordén m.fl. (S),

2011/12:So606 av Hans Olsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 26,

2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16,

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 4,

2012/13:So252 av Elin Lundgren (S) och

2012/13:So367 av Penilla Gunther (KD) yrkande 2.

Reservation 11 (S, V)

Reservation 12 (MP)

Reservation 13 (SD)

15. Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 3 kap.

6 a § socialtjänstlagen (2001:453). Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del och avslår motion

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 14 (MP)

16. Kompetens och utbildning för personal som arbetar med barn

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So374 av Ann-Christin Ahlberg (S),

2011/12:So529 av Annika Eclund (KD) yrkandena 1 och 2 samt

2012/13:So3 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Reservation 15 (S)

Reservation 16 (V)

17. Registerkontroll av personal som arbetar med barn

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So608 av Björn Söder och Per Ramhorn (båda SD) och

2012/13:So285 av Fredrik Lundh Sammeli (S).

Reservation 17 (SD)

18. Lagförslagen i övrigt samt ett utskottsinitiativ

Riksdagen antar

a) regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) i den mån lagförslagen inte omfattas av vad utskottet föreslagit under förslagspunkterna 1, 8, 10, 14 och 15 ovan,

2. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga i den mån lagförslagen inte omfattas av vad utskottet föreslagit under förslagspunkterna 1 och 10 ovan, och

3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), samt

b) utskottets förslag i bilaga 3 till

1. lag om ändring i föräldrabalken,

2. lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, samt

3. lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkterna 1, 2, båda i denna del, och 3.

Stockholm den 13 november 2012

På socialutskottets vägnar

Anders W Jonsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders W Jonsson (C), Lena Hallengren (S), Margareta B Kjellin (M), Christer Engelhardt (S), Helena Bouveng (M), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Maria Lundqvist-Brömster (FP), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Rickard Nordin (C), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Henrik Ripa (M), Meeri Wasberg (S) och Magnus Ehren-crona (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga föreslår regeringen att riksdagen antar förslag till lagar om ändringar i socialtjänstlagen (2001:453), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Regeringens förslag till riksdagsbeslut respektive lagförslag återges i bilagorna 1 och 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Med anledning av propositionen har 10 motionsyrkanden väckts. Två av dessa behandlas i andra betänkanden. I detta sammanhang behandlar utskottet även 73 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2011 och 2012.

Utskottet föreslår i ärendet tre initiativ i form av förslag till följdändringar i föräldrabalken, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagen (2004:168) med anledning av de ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) som regeringen föreslår i propositionen, se bilaga 3.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen ändringar i främst socialtjänstlagen (2001:453) i syfte att stärka stödet och skyddet för barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Barnrättsperspektivet stärks genom att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut och andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser. Ett barn ska få möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt.

Kriterierna för när det finns en skyldighet att anmäla eller när en anmälan bör göras av allmänheten föreslås ändras till när man får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Socialnämnden bör erbjuda ett möte med barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan, om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. Nämnden ska på begäran av den som gjort anmälan, eller får på eget initiativ, informera den som gjort anmälan om att en utredning inletts, inte har inletts eller om att en utredning redan pågår.

Regeringen föreslår även regler om omedelbar skyddsbedömning när en anmälan kommit in till socialnämnden och en tidsgräns för när ett beslut om att inleda eller inte inleda en utredning ska ha fattats. Om det inte finns synnerliga skäl ska beslut fattas inom 14 dagar. Det föreslås också att den som berörs av en sådan utredning genast ska underrättas om att en utredning har inletts, såvida inte särskilda skäl talar emot det. När en utred-

ning avslutats utan att någon insats beslutats föreslår regeringen att nämnden under vissa förutsättningar får besluta om uppföljning av ett barns situation.

Därutöver föreslår regeringen några ytterligare bestämmelser när det gäller vård som ges utanför det egna hemmet. Om det redan finns någon, som efter ett beslut av en annan kommun, vistas i ett tilltänkt enskilt hem ska socialnämnden inför beslut om placering informera och samråda med den kommunen. Det föreslås även att socialnämnden i samband med ett beslut om placering ska teckna avtal med familjehemmet om nämndens och familjehemmets åtaganden under placeringen.

Socialnämnden föreslås också bli skyldig att tillhandahålla dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem den utbildning som de behöver. Socialnämnden ska vidare verka för att de barn och unga som placerats i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (HVB) får hälso- och sjukvård.

När vård ges i ett familjehem eller i ett HVB föreslår regeringen att socialnämnden ska utse en särskild socialsekreterare som ska ansvara för kontakterna med barnet eller den unge. Den särskilt utsedda socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet och i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. Socialsekreteraren ska föra enskilda samtal med barnet eller den unge.

Som ett led i att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas, följas upp och säkras föreslår regeringen att socialnämnden ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden.

I syfte att tydliggöra socialtjänstens roll i det förebyggande arbetet och ansvaret för uppsökande verksamhet föreslår regeringen nya bestämmelser som klargör socialnämndens ansvar. Vidare föreslås att öppna insatser ska kunna beviljas barn som fyllt 15 år även utan vårdnadshavarens samtycke.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

Utskottets överväganden

Barns och ungas rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagar om ändringar i 1 kap. 2 § och 11 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) samt 36 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Riksdagen avslår motioner om barns och ungas rättigheter, inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt samt andra frågor knutna till denna konvention, ratificering av tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism, privat konsulentstödd verksamhet samt förlängd arkiveringsstid för utredningshandlingar som gäller barn.

Jämför reservationerna 1 (MP), 2 (V), 3 (MP), 4 (S, MP, V), 5 (S), 6 (V) och 7 (S, SD, V).

Propositionen

Den sociala barn- och ungdomsvården har enligt regeringen genomgått stora förändringar sedan socialtjänstreformen trädde i kraft den 1 januari 1982. Både socialtjänstlagen och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, har ändrats och reviderats vid ett antal tillfällen. En händelse som haft betydelse i detta sammanhang är Sveriges ratificering av barnkonventionen 1990. Ett flertal ändringar har främst syftat till att stärka barnets ställning och till att anpassa lagstiftningen till barnkonventionen.

Den 1 juli 2003 infördes ett antal lagstiftningsåtgärder i framför allt LVU men också i socialtjänstlagen för att stärka skyddet för barn i utsatta situationer (prop. 2002/03:53). LVU kompletterades bl.a. med bestämmelser som syftade till att stärka barnrättsperspektivet på motsvarande sätt som tidigare skett i socialtjänstlagen.

I syfte att öka skyddet för barn mot att utsättas för övergrepp, kränkningar eller annat särskilt skadligt inflytande från personer som finns i barnens närmaste omgivning infördes obligatorisk registerkontroll fr.o.m. den 1 juli 2007 för personal vid HVB som tar emot barn. Sedan den 1 april 2008 finns bestämmelser som syftar till att stärka barns och ungas ställning, skapa förutsättningar för en säker och sammanhållen vård av barn och unga samt till att denna vård ges i enlighet med bästa tillgängliga kunskap. Barns och ungas delaktighet och inflytande har t.ex. stärkts genom rätten till information för att bättre kunna ta ställning i frågor som rör dem. Krav på genomförandepå planer när ett barn vårdas i ett familjehem

eller HVB har också införts liksom regler för jourhem och möjlighet att vid allvarliga missförhållanden omedelbart kunna förbjuda fortsatt verksamhet vid HVB (prop. 2006/07:129).

Barnkonventionen uttrycker enligt regeringen ett förhållningssätt till barn som sätter barnet i fokus vid beslut eller åtgärder som berör ett enskilt barn eller en grupp barn. Detta innebär att vid beslut som rör barn ska den ansvariga beslutsfattaren överväga om barnet eller barnen berörs och i så fall på vilket sätt. Att anamma ett barnperspektiv handlar om kunskaper, attityder och arbetssätt. Det speglar synen på barn som fullvärdiga medborgare och kompetenta individer som ska bemötas med respekt i alla sammanhang.

Regeringen hänvisar i detta sammanhang till den strategi för att stärka barnets rättigheter som antogs av riksdagen under 2010 (prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35).

Bestämmelserna om barnets bästa i socialtjänstlagen och LVU behöver enligt regeringen samordnas. Regeringen föreslår därför att det införs en bestämmelse i socialtjänstlagen som anger att det avgörande vid alla beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vara vad som är bäst för barnet.

När det gäller barnets bästa ska man dels beakta vetenskap och beprövad erfarenhet samt hämta in underlag från närstående och yrkespersoner som har kunskap om barnet, dels beakta det som barnet själv ger uttryck för i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen.

För att bättre stämma överens med barnkonventionen föreslås att det införs bestämmelser i LVU respektive socialtjänstlagen som innebär att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Av alla beslut som rör barn bör det framgå om barnets åsikter har hämtats in och hur barnens åsikter i så fall har hämtats in och beaktats. Om barnet inte framför sina åsikter ska dessa så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Begreppet mognad handlar om förmågan att förstå och bedöma vilka konsekvenser den aktuella frågan medför.

Mot bakgrund av att regeringen anser att det saknas vägledning kring hur socialtjänsten ska bedöma vilken tyngd ett barns utsagor ska ges utifrån ålder och mognad avser regeringen att ge en myndighet i uppdrag att ta fram en sådan vägledning.

Med hänsyn till principen om barnets bästa är det angeläget att barnets inställning klargörs på ett sätt som iakttar respekten för barnets integritet och självbestämmanderätt. Enligt regeringen är det socialtjänsten som vid sidan av domstolarna har ett stort ansvar när det gäller att ge barn möjligheten att komma till tals.

För att ytterligare stärka utvecklingen av arbetet med barns rättigheter inom kommuner, landsting och statliga myndigheter fick Barnombudsmannen i juli 2012 i uppdrag att genomföra insatser för att sprida och kommu-

nicera regeringens strategi för att stärka barnets rättigheter (S2011/8293/FST). Uppdraget kallas för Pejling och dialog och syftar till att kommuner, landsting och statliga myndigheter ska känna till och förstå hur strategins nio principer kan användas som ett verktyg för att säkerställa barnets rättigheter inom den egna verksamheten. Regeringen har även träffat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om att stärka barnets rättigheter. Inom ramen för överenskommelsen, som gäller 2010–2013, har Sveriges Kommuner och Landsting tagit fram en handlingsplan för att stärka implementeringen av barnkonventionen i kommuner och landsting.

Regeringen avser att ge Socialstyrelsen i uppdrag att på nationell nivå följa upp effekterna av de nya bestämmelserna, bl.a. om handläggningen av anmälningar och ansökningar, om barn i ökad utsträckning har haft inflytande i utredningar och bedömningar och om de i större utsträckning behandlats som kompetenta individer.

Förslagen i denna del kommer att innebära ett förtydligt ansvar för kommunerna och motiverar enligt regeringen ett tillskott till kommunerna i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Regeringen föreslår därför i budgetpropositionen för 2013 att anslaget Bidrag till utvecklingen av socialt arbete m.m. under utgiftsområde 9 årligen minskas med 65 000 000 kronor fr.o.m. den 1 januari 2013 och att anslaget Kommunal-ekonomisk utjämning under utgiftsområde 25 årligen ökas med motsvarande belopp.

Privat konsulentstöd verksamhet

Förutsättningarna och konsekvenserna för tillståndsgivning när det gäller privata konsulentstödda verksamheter som bedriver psykosocialt stöd eller behandling är enligt regeringen inte tillräckligt utredda. Regeringen har därför beslutat att frågan ska utredas vidare inom ramen för den utredning som ska göra en översyn av bestämmelserna i LVU (dir. 2012:79), se nedan s. 22.

Motionerna

Barns och ungas rättigheter

I kommittémotion 2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör initiera ett långsiktigt program för ökad säkerhet inom samhällsvården av barn och unga och i yrkande 2 om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att kontinuerligt följa omfattningen av övergrepp och allvarliga försummelser samt analysera och sprida de erfarenheter som görs.

I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att en översyn av lagstiftningen bör göras i syfte att stärka placerade barns och ungas rättigheter under vårdtiden. Motionärerna anser att lagstiftningen måste tydliggöra vilka krav barnen kan ställa på att få information om sina rättigheter, om

vårdens innehåll och uppföljning samt hur missförhållanden kan anmälas. Vidare anser motionärerna att särskild vikt ska läggas vid den placerades rätt till delaktighet, god utbildning och hälsovård.

I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att samtliga förslag i Barnskyddsutredningen, med undantag för en sammanslagning av socialtjänstlagen och LVU, bör genomföras. Motionärerna lyfter särskilt fram barns inflytande över beslut som rör dem, frågor om kvalitet och kompetens samt att socionomexamen ska krävas för arbetsuppgifter som innebär att göra bedömningar av om en utredning ska inledas m.m.

I motion 2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att förbättra barnperspektivet i det lokala och regionala arbetet genom ökad styrning och ökad stimulans från den nationella nivån. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att målen i den nationella strategin behöver preciseras. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att en ny ekonomisk satsning bör genomföras för att stimulera kommuner och landsting i deras arbete med att lyssna till barn och utveckla barnperspektivet i beslutsprocesserna.

I motion 2011/12:So378 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om en översyn av situationen för familjehemsplacerade barn och barns möjlighet att få sina intressen tillvaratagna i socialtjänstens utredningar och i yrkande 2 om att se över socialtjänstlagen i syfte att ge barn i familjehem ett utökat skydd.

I kommittémotion 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om en förstärkt hjälplinje för placerade barn. Motionärerna anser att det på samtliga familjehem och institutioner ska finnas vetskap och tydlig information för barnen om vart dessa kan vända sig.

Regionala och lokala barnombud

I kommittémotion 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) begärs i yrkande 6 ett tillkännagivande om att låta utreda en konstruktion för lokala och regionala barnombud. I motion 2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 3 finns ett liknande yrkande om lokala barnombud.

Barnkonventionen och tilläggsprotokollet om inrättandet av en internationell klagomekanism

I kommittémotion 2012/13:So4 av Lena Hallengren m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag om att göra barnkonventionen till svensk lag. Motionärerna anför bl.a. att de tror att genomslaget för barnkonventionen skulle bli ännu större om den gjordes till svensk lag och att det kan finnas flera fördelar med detta. Det är en viktig signal till beslutsfattare och övriga samhället att barnfrågor ska prioriteras och få ökad uppmärksamhet. Det kan också konkret bidra till att barnkonventionens principer får en större genomslagskraft i beslutsfattande, lagstiftning och praxis. Erfarenheterna från Norge, som har genom-

fört detta, är goda. Jurister, advokater, lärare, socialtjänstemän med flera har utbildats och barnkonventionen används nu med tyngd inom områden som hälsa, utbildning, övergrepp och straffrätt. Genom att göra barnkonventionen till lag anser motionärerna att vi får ytterligare ett viktigt redskap för att förbättra barnens situation och kunna utkräva ansvar när konventionens principer inte följs. Liknande yrkanden finns i kommittémotion 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 4 samt i motioner som har väckts under de allmänna motionstiderna 2011 och 2012, se kommittémotionerna 2011/12:So494 yrkande 1 och 2012/13:So201 yrkande 1 av Eva Olofsson m.fl. (V) samt motionerna 2011/12:Sf295 av Annika Eclund och Caroline Szyber (båda KD) yrkande 2, 2011/12:So224 av Lars-Axel Nordell (KD), 2011/12:So241 av Jan Ertsborn (FP), 2011/12:So258 av Roza Güclü Hedin och Carin Runeson (båda S), 2011/12:So310 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP), 2011/12:So452 av Emma Henriksson (KD), 2011/12:So454 av Hillevi Larsson (S), 2011/12:So479 av Åsa Lindestam m.fl. (S), 2011/12:So502 yrkande 2 och 2012/13:So550 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2, 2011/12:So548 av Agneta Gille och Pyy Niemi (båda S), 2011/12:So550 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S), 2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 5, 2011/12:So616 av Désirée Pethrus (KD), 2012/13:So266 av Jan Lindholm m.fl. (MP), 2012/13:So308 av Sara Karlsson (S), 2012/13:So320 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD), 2012/13:So346 av Kerstin Engle (S) yrkande 1, 2012/13:So358 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S), 2012/13:So384 av Monica Green m.fl. (S), 2012/13:So387 av Carina Hägg (S), 2012/13:So453 av Anita Brodén och Jan Ertsborn (båda FP), 2012/13:So502 av Katarina Köhler m.fl. (S) yrkande 1, 2012/13:So507 av Hillevi Larsson m.fl. (S) och 2012/13:So537 av Phia Andersson m.fl. (S).

I motion 2012/13:So528 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om en översyn av hur myndigheter, kommuner och landsting förverkligar barnkonventionen.

I kommittémotion 2012/13:So201 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att Sverige bör ratificera tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism. Ett liknande yrkande finns i motion 2012/13:So377 av Carina Hägg (S).

Privat konsulentstödd verksamhet

I kommittémotion 2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att den konsulentstödda verksamheten i sin helhet, dvs. även den del som rör stöd och handledning till familjehemmen, bör omfattas av ett särskilt tillstånd. Motionärerna hänvisar till Barnskyddsutredningens och Upprättelseutredningens förslag om ett särskilt tillstånd för konsulentstödd verksamhet. I samma motion yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att se över frågan om ett särskilt tillstånd för ett enskilt hem som tar emot fler än två barn, som inte är syskon, för stadigvarande eller tillfällig vård och fostran.

I motion 2011/12:So236 av Jan-Olof Larsson (S) begärs ett tillkännagivande om att det bör ställas höga krav på de organisationer som bedriver konsulentstött familjehemsvård och att det bör ställas krav på certifiering eller auktorisation av dessa. Motionären anser att de personer som placeras i familjehemsvård via olika organisationer har en komplex och svår problematik och kan inte alltid tillvarata sina intressen och få sina behov tillgodosedda. I motionerna 2011/12:So303 och 2012/13:So480 av Anna Steele (FP) finns liknande yrkanden.

Förlängd arkiveringstid för utredningshandlingar som gäller barn

I motion 2011/12:So365 av Ellen Juntti (M) begärs ett tillkännagivande om att socialtjänsten bör förlänga arkiveringstiden från fem till tio år för utredningshandlingar som gäller barn. Motionären anför att det är vanligt att barn väljer att först senare i livet berätta om brott som de utsatts för när de var små.

Tidigare behandling

I betänkande 2010/11:SoU3 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige behandlade utskottet regeringens proposition 2009/10:232 med samma namn. Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag i propositionen och tillstyrkte att den strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige som regeringen föreslår i propositionen skulle ersätta den strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige som gällt sedan 1999 och som riksdagen har godkänt. Riksdagen ställde sig bakom utskottets förslag (rskr. 2010/11:35).

Förslaget till strategi i propositionen utgår från de mänskliga rättigheter som varje barn upp till 18 år ska tillförsäkras enligt internationella överenskommelser, särskilt de åtaganden som följer av barnkonventionen.

Strategin består av nio principer som uttrycker grundläggande förutsättningar för att stärka barnets rättigheter. Avsikten är att strategin ska vara en utgångspunkt för offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå som i sina verksamheter ska säkerställa de rättigheter som barn har. Strategin syftar till att stärka barnets rättigheter inom alla berörda områden och verksamheter på statlig och kommunal nivå.

Utskottet avstyrkte i samma betänkande motioner om lokala och regionala barnombud, ett barnkunskapscenter, barnperspektiv i det lokala och regionala arbetet, en precisering av målen i den nationella strategin samt genomförande av en ny ekonomisk satsning för att stimulera kommuner och landsting i deras arbete med att utveckla barnperspektivet i beslutsprocesserna. Utskottet uttalade i denna del följande (bet. s. 19, 1 res. MP):

Ett antal motionsyrkanden tar upp olika frågor som lokala och regionala barnombud, ett barnkunskapscenter, barnperspektiv i det lokala och regionala arbetet, en precisering av målen i den nationella strategin samt om genomförande av en ny ekonomisk satsning för att stimulera kommuner och landsting i deras arbete med att utveckla barnperspekti-

vet i beslutsprocesserna. Genom förslaget till en ny strategi och de prioriteringar och initiativ som regeringen presenterat inom barnrättspolitik anser utskottet att motionsyrkandena ... åtminstone delvis får anses tillgodosedda. Motionerna avstyrks.

Utskottet avstyrkte även motioner om inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt och hänvisade till beredningen av den då ännu inte färdigställda departementspromemorian Hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med rättigheterna i barnkonventionen – en kartläggning (Ds 2011:37). Utskottet hänvisade vidare till den beredning som pågick när det gäller Delegationen för mänskliga rättigheter i Sveriges betänkande Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter (SOU 2010:70).

Utskottet uttalade avslutningsvis när det gällde frågan om inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt (bet. s. 20, 1 res. MP och V):

Mot denna bakgrund anser utskottet att man bör invänta och avvakta resultatet av det arbete som pågår inom Regeringskansliet. När detta arbete slutförts förväntar sig utskottet att regeringen skyndsamt lämnar en redovisning av hur regeringen avser att gå vidare i frågan. Riksdagen bör således inte ta något initiativ med anledning av motionerna. [– –]. Motionerna avstyrks.

Aktuellt och pågående arbete

Barnets rätt och barnkonventionen

Departementspromemorian Hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med rättigheterna i barnkonventionen – en kartläggning (Ds 2011:37) färdigställdes i oktober 2011. I kartläggningen konstateras sammanfattningsvis att svensk lagstiftning över lag står i god överensstämmelse med rättigheterna i barnkonventionen och att lagstiftningen får anses väl utbyggd med hänsyn till rättigheterna.

Av budgetpropositionen för 2013 (utg. omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg s. 285) framgår att anslaget 5:2 Insatser för att förverkliga konventionen om barnets rättigheter i Sverige används för just detta med utgångspunkt i barnkonventionen. Det handlar bl.a. om utbildning, informationsspridning, kunskapsinsamling, metodutveckling samt uppföljning och utvärdering av de insatser som gjorts inom området. Vidare används anslaget för insatser som främjar och skyddar barns rättigheter inom olika områden. Det är enligt regeringen angeläget att anslaget används för insatser som är långsiktiga, uppföljningsbara och som ökar kunskapen om barnkonventionens tillämpning och hur barnets rättigheter ska omsättas i olika verksamheter (prop. s. 284). Regeringen föreslår att 22 261 000 kronor anvisas under detta anslag.

När det gäller barn och unga framgår det av budgetpropositionen (prop. s. 196) att regeringens huvudinriktning kommer att vara att genom olika generella satsningar förebygga att barn och unga hamnar i riskzonen eller äventyrar sin egen utveckling och att förbättra situationen och stärka skyd-

det för de barn och unga som lever i familjer som av olika anledningar, som t.ex. ekonomisk utsatthet, missbruk eller våld, inte har möjligheten till goda uppväxtvillkor.

Statsrådet Maria Larsson besvarade den 18 oktober 2012 en interpellation (2012/13:9) av Hillevi Larsson (S) om barnkonventionen som svensk lag och uttalade följande:

Jag vill också vara tydlig med att genom att Sverige 1990 ratificerade konventionen om barnets rättigheter, barnkonventionen, har vi åtagit oss att garantera dessa rättigheter för alla barn och ungdomar i vårt land. Arbetet med barnets mänskliga rättigheter är en ständigt pågående process. Som ansvarig minister för barnrättspolitikern välkomnar jag den aktiva diskussion som nu pågår kring barns rättigheter, där den svåra fråga som Hillevi Larsson tar upp är en del av diskussionen.

Lagstiftningen är statens främsta instrument för att garantera att barnets rättigheter tillgodoses i verksamheter, beslut och åtgärder som rör barn. Under 2010 tog regeringen initiativ till en kartläggning av hur svensk lagstiftning och praxis stämmer överens med rättigheterna i konventionen. I kartläggningen, som presenterades i november 2011, konstateras att svensk lagstiftning över lag står i god överensstämmelse med rättigheterna i barnkonventionen och att lagstiftningen får anses väl utbyggd med hänsyn till rättigheterna. De svenska reglerna överstiger ofta de minimikrav som ställs i konventionen. Enligt etablerade lagtolkningsprinciper ska svensk rätt i möjligaste mån tolkas på ett sätt som är förenligt med för Sverige bindande internationella överenskommelser – fördragskonform tolkning.

Oavsett om konventionen är inkorporerad som svensk lag eller ej är det viktigt med ett kontinuerligt arbete med att utforma lagstiftning som rör barn i överensstämmelse med barnkonventionen, där principen om barnets bästa ingår. Regeringen lägger vikt vid att i arbetet med ny lagstiftning arbeta in barnkonventionens normer och principer. Ett tydligt exempel är den proposition som regeringen nyligen lämnade till riksdagen om stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10).

Lagstiftningen kan dock inte försäkra att rättigheterna för varje enskilt barn efterlevs i varje situation, utan det är givetvis av central betydelse att även tillämpningen är förenlig med rättigheterna.

För att öka kunskapen om barnets rättigheter och hur man omsätter dem i praktiken gjorde regeringen bedömningen att det behövdes en nystart. Som ni redan vet lämnade regeringen över en ny strategi för att stärka barnets rättigheter till riksdagen under 2010 (prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35).

Oavsett om en konvention inkorporeras eller transformeras, som vi då har valt att göra, är vi folkrättsligt förpliktade att följa de konventioner som vi har tillträtt, som vi har ratificerat.

Sedan finns det en pågående diskussion, naturligtvis, om vad som ytterligare kan stärka barns rättigheter. Den diskussionen är jag synnerligen intresserad av. Det är också anledningen till att jag har lagt fram en proposition för riksdagen om skydd och stöd för barn i utsatta situationer, där vi väldigt tydligt har ett barnrättighetsperspektiv för att stärka barns rättigheter.

Jag vill också nämna för Hillevi Larsson att med ett transformerings-system har vi i uppgift att ständigt se över och anpassa lagstiftningen utifrån konventionens krav. Det är ett ständigt pågående arbete. För det har vi inrättat en särskild funktion inom Regeringskansliet, just för att vi tar de här frågorna på stort allvar.

Den funktionen har att granska alla lagförslag utifrån ett barnrättsperspektiv och i förhållande till konventionens krav. Då måste hela lagstiftningskedjan vara med. Då måste det finnas med från utredningsdirektivet till beslut i riksdagen. Och remissförfarandet måste naturligtvis involvera både offentliga aktörer och civila aktörer, inte minst när det gäller barnrättsförslag.

— — —

Herr talman! Det här är en fråga som har funnits länge på den politiska dagordningen. Riksdagen tog faktiskt upp frågan om inkorporering redan hösten 1995. År 1996 tillsattes en parlamentarisk kommitté som fick i uppdrag att göra en bred översyn. Kommitténs bedömning var då att artiklarna i barnkonventionen i huvudsak återspeglade svensk lag och att Sverige inte hade något att vinna på en inkorporering.

— — —

Frågan är inte alldeles enkel. Den är lite komplicerad att bedöma. Kommittén som tillsattes 1996 framförde just att barnkonventionen innehåller relativt många vaga formuleringar som kan vara svåra för en domstol att direkt tolka. Sedan har vi arbetat vidare med det här, och jag menar att den nya strategi som vi har tillsatt och den kartläggning vi har gjort med att gå igenom all lagstiftning är viktiga arbeten.

Barnrättskommittén har att bedöma varje land utifrån dess utvecklingsnivå. Det gör att olika länder kan få ganska olika bedömningar från FN:s barnrättskommitté. Det stämmer, precis som Hillevi Larsson säger, att vi har fått en del kritik för hur barn hanteras vid domstolsförfarande i vårt land. Det är naturligtvis ett förbättringsområde.

Jag tar det som barnrättskommittén säger på största allvar. Jag tycker att det är viktigt att utreda vidare och se hur vi kan stärka barns rättigheter i olika sammanhang, för även om vi har en lagstiftning som i många fall är mycket långtgående för att tillgodose barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen återstår det också en hel del för oss att göra. Det tycker jag att man ska bejaka och erkänna.

— — —

Min ambition är att samla så mycket kunskap som möjligt om hur vi på bästa sätt stärker barns rättigheter utifrån barnkonventionen. Det kan handla om att förändra enskild lagstiftning. Det kan också handla om att titta vidare på frågan med öppet perspektiv. Ett sätt att göra det var det seminarium som vi hade i våras där jag samlade de nordiska länderna som har valt olika vägar. En del har valt en inkorporering – Norge är ett sådant exempel. Andra har valt transformering, precis som vi i Sverige. Där kan vi jämföra våra slutsatser om var vi är i dag när det gäller barns rättigheter.

— — —

Jag är väldigt glad över den proposition som nu ligger hos riksdagen för behandling. Den handlar om barn som behöver vård- eller behandlingsinsatser med stöd av socialtjänstlagen. Där talar vi tydligt om att när man tittar på barnets bästa är det fråga om en process i flera steg. Jag tror att det är på det sättet som vi också behöver arbeta med frågan, att tydliggöra hur man ska arbeta för att uppnå barnets bästa. Det behövs vägledning ut till våra myndigheter, ut till våra kommuner om

hur vi hanterar nuvarande lagstiftning utifrån perspektivet barnens bästa. Det är ett arbete som pågår synnerligen aktivt i Regeringskansliet och där vi verkligen har flyttat fram positionerna markant de senaste åren.

Statsrådet Maria Larsson besvarade den 25 januari 2012 en skriftlig fråga (2011/12:295) från Carina Hägg om initiativ för att Sverige ska ratificera barnkonventionens tilläggsprotokoll om barns klagorätt. Statsrådet lämnade följande svar:

Sverige har bidragit i arbetet med att ta fram utkastet till det nya tilläggsprotokollet (A/66/138 Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure) som antogs av FN:s generalförsamling den 19 december 2011. FN:s generalsekreterare kommer under våren 2012 att besluta om en ceremoni för signering av tilläggsprotokollet.

Enligt det nya tilläggsprotokollet får kommittén för barnets rättigheter (barnrättskommittén) möjligheten att ta emot individuella framställningar som kan göras av eller på uppdrag av ett eller flera barn och granska staternas efterlevnad av barnkonventionen i det enskilda fallet. Barnrättskommittén får dessutom initiera och driva egna undersökningar som föranletts av tillförlitlig information om systematiska och allvarliga kränkningar av rättigheterna i konventionen. Staterna kan dock i samband med ratificeringen för egen del exkludera denna granskningsmöjlighet (opt-out-klausul). Kommittén kan också ta emot framställningar konventionsstaterna emellan. Även här aktualiseras staternas möjlighet att använda sig av en liknande opt-out-klausul.

Innan Sverige ratificerar ett internationellt instrument är det regeringens uppgift att analysera konsekvenserna för den svenska lagstiftningen och dess tillämpning. Det är viktigt att identifiera eventuella ändringar i lagstiftningen eller andra åtgärder som är nödvändiga att vidta för att kunna leva upp till de nya åtagandena.

Av budgetpropositionen för 2013 (utg.omr. 9 s. 282) framgår att protokollet om en klagomålsprocedur bereds inom Regeringskansliet.

Av ett pressmeddelande från regeringen den 26 oktober 2012 framgår att regeringen avser att utreda fördelar och nackdelar med att införliva barnkonventionen i svensk lag. I pressmeddelandet står följande.

Föreslå en utredning som ska kartlägga tillämpningen av barnets rättigheter enligt barnkonventionen där utredaren bland annat ska

- identifiera för kartläggningen särskilt angelägna områden
- kartlägga hur barnets rättigheter tolkas och beaktas i den praktiska tillämpningen av lagstiftningen inom dessa områden
- beskriva karaktären och omfattningen av eventuella brister i hur barnets rättigheter tolkas och beaktas enligt ovan
- analysera orsakerna till eventuella brister samt vid behov lämna förslag till kompletteringar och förtydliganden i lagstiftningen för att förstärka barnets rättigheter
- analysera erfarenheter i andra länder, både hos länder som har och inte har inkorporerat barnkonventionen
- analysera skillnader inom barnrättsområdet mellan Sverige och de länder som har barnkonventionen inkorporerad i lagen och

- analysera vilka fördelar och nackdelar en inkorporering i svensk rätt av barnkonventionen och de tilläggsprotokoll som Sverige tillträtt skulle kunna medföra bl.a. mot bakgrund av ovannämnda kartläggning och analys.

Regeringen har under 2012 tillsatt en särskild utredare som ska göra en översyn av bestämmelserna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, nedan förkortad LVU, samt analysera behovet av förändringar och förtydliganden av regelverket (dir. 2012:79). Vissa frågor som berör socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ingår också i uppdraget.

Av direktivet framgår att syftet med utredningen är att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga som tvångsvårdas enligt LVU samt att bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvård. Den särskilda utredaren ska bl.a.

- göra en övergripande översyn av bestämmelserna om tvångsvård av barn och unga enligt LVU
- se över vissa frågor som berör både LVU och SoL, t.ex. om kraven på familjehems- och jourhemsföräldrars lämplighet bör skärpas samt analysera om privata konsulentstödda verksamheter i vissa fall bör vara tillståndspliktiga
- göra en översyn av bestämmelserna som reglerar Statens institutionsstyrelsens verksamhet vid de särskilda ungdomshemmen, bl.a. de särskilda befogenheterna
- se över tillämpningen av förebyggande insatser enligt LVU
- analysera hur samverkan mellan olika myndigheter och andra relevanta aktörer i samband med att barn tvångsvårdas enligt LVU kan förbättras och
- analysera gränsdragningen mellan familjehem och hem för vård eller boende och lämna förslag om hur kraven på dessa verksamheter bör utformas för att ge förutsättningar för en god och säker vård.

Uppdraget ska redovisas senast den 3 mars 2014.

Enligt vad som aviserats i proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga gav regeringen den 18 oktober 2012 Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag till åtgärdsprogram för trygg och säker vård för barn och unga i behov av stöd och hjälp från den sociala barn- och ungdomsvården (S2012/7070/FST).

Programmet ska beskriva hur de föreslagna åtgärderna ska genomföras och spridas. Det ska enligt regeringen ses som en långsiktig satsning i syfte att höja kvaliteten i den sociala barn- och ungdomsvården med särskilt fokus på trygghet, säkerhet och tillgänglighet inom detta område.

Av beslutet framgår att regeringen avser att avsätta ca 100 000 000 kronor per år under perioden 2013–2015 samt ca 60 000 000 kronor under 2016 för genomförandet av åtgärdsprogrammet under förutsättning att riksdagen beviljar fortsatta medel.

Förslaget till åtgärdsprogram ska redovisas senast den 4 februari 2013.

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige föreslog i sitt slutbetänkande Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter (SOU 2010:70) den 19 oktober 2010 för regeringen att en utredning ges i uppdrag att utreda lämpligheten av att införliva fler konventioner om mänskliga rättigheter i svensk rätt. Delegationen anför i denna del bl.a. följande (bet. s. 314 f.):

Frågan om inkorporering av konventioner om mänskliga rättigheter aktualiseras med jämna mellanrum, bl.a. avseende FN-konventionen om barnets rättigheter, i kommentarer från FN:s övervakningskommittéer och i arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Oavsett att tveksamheter kan föreligga avseende effekterna och konsekvenserna av inkorporering anser delegationen att avgörandet om vilken ställning konventionerna ska ha i svensk rätt bör bygga på en grundlig analys i ljuset av aktuella förhållanden. Trots att frågan om inkorporering ofta diskuteras saknas det i offentligt tryck och övrig litteratur en aktuell och djupgående analys av frågan om inkorporering av konventioner om mänskliga rättigheter i svensk rätt.

Betänkandet har varit ute på remiss och en remissammanställning har färdigställts. Enligt uppgifter från Arbetsmarknadsdepartementet har en samrådsprocess om det fortsatta systematiska arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige genomförts. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att ta fram en samlad strategi för mänskliga rättigheter som beräknas kunna överlämnas till riksdagen under våren 2013.

Utskottets ställningstagande

Målet för barnrättspolitiken är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.¹ Med utgångspunkt i barnkonventionen syftar denna politik till att ta till vara och stärka barnets rättigheter och intressen i samhället. Barnets rättigheter och intressen ska genomsyra all politik liksom alla verksamheter som rör barn.

Att förverkliga barnets rättigheter är en pågående process där det enligt utskottet är viktigt att alla berörda aktörer på statlig och kommunal nivå utgår från gemensamma principer. En strategi för att stärka barnets rättigheter godkändes av riksdagen i december 2010.² Strategin består av nio principer som uttrycker grundläggande förutsättningar för att stärka barnets rättigheter. Strategin är utgångspunkten för alla offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå som i sina verksamheter ska säkerställa barnets rättigheter och ska ses som ett verktyg i arbetet med att förverkliga dessa rättigheter.

Utskottet ser positivt på att en rad åtgärder har vidtagits av regeringen för att stärka utvecklingen av arbetet med barns rättigheter.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens förslag om att det bör införas bestämmelser som dels anger att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid alla beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller

¹ Prop. 2008/09:1 utg. omr. 9, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127 och 128.

² Prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35.

behandlingsinsatser för barn, dels att barnet ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som gäller barnet. Härigenom stärks enligt utskottet barnets rättigheter ytterligare och man uppnår en bättre överensstämmelse med barnkonventionen.

Utskottet ställer sig således bakom propositionen i dessa delar och tillstyrker regeringens förslag till lagar om ändring i 1 kap. 2 § och 11 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) samt 36 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Motionerna 2011/12:So566 (V) yrkandena 3 och 7, 2011/12:So607 (S) yrkande 1 och 2011/12:So378 (M) yrkandena 1 och 2 får anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks. Även motion 2011/12:So607 (S) yrkande 2 avstyrks.

Mot bakgrund av regeringens satsning i budgetpropositionen för 2013 när det gäller insatser för att förverkliga barnkonventionen i Sverige får motion 2011/12:So607 (S) yrkande 4 anses i huvudsak tillgodosedd och avstyrks.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2012/13:So5 (MP) yrkande 5. Motionen avstyrks.

Som framgått av det föregående fick Socialstyrelsen i oktober 2012 i uppdrag att ta fram förslag på ett åtgärdsprogram för trygg och säker vård för barn och unga i behov av stöd och hjälp från den sociala barn- och ungdomsvården. Förslaget ska redovisas till regeringen senast den 4 februari 2013. Motion 2011/12:So566 (V) yrkande 1 får härigenom anses tillgodosedd och avstyrks.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2011/12:So566 (V) yrkande 2 som avstyrks.

Med hänsyn till det omfattande arbete på området barns rättigheter som pågår på olika håll och nivåer i samhället anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionerna 2011/12:So607 (S) yrkande 3 och 2012/13:So5 (MP) yrkande 6. Motionerna avstyrks.

Vad gäller frågan om inkorporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning erfar utskottet att regeringen avser att tillsätta en utredning för att se över frågan. Utredningen ska analysera vilka för- och nackdelar en inkorporering i svensk rätt av barnkonventionen och de tilläggsprotokoll som Sverige tillträtt skulle kunna medföra. Utredningen ska därutöver bl.a. analysera erfarenheter i andra länder, både i länder som har och inte har inkorporerat barnkonventionen, och kartlägga hur barnets rättigheter tolkas och beaktas i den praktiska tillämpningen av den befintliga lagstiftningen inom angelägna områden. Utskottet vill inte föregripa resultatet av denna utredning och avstyrker därför motionerna 2011/12:Sf295 (KD) yrkande 2, 2011/12:So224 (KD), 2011/12:So241 (FP), 2011/12:So258 (S), 2011/12:So310 (MP), 2011/12:So452 (KD), 2011/12:So454 (S), 2011/12:So479 (S), 2011/12:So494 (V) yrkande 1, 2011/12:So502 (S) yrkande 2, 2011/12:So548 (S), 2011/12:So550 (S), 2011/12:So607 (S) yrkande 5, 2011/12:So616 (KD), 2012/13:So4 (S), 2012/13:So5 (MP) yrkande 4, 2012/13:So201 (V) yrkande 1, 2012/13:So266 (MP), 2012/13:So308 (S), 2012/13:

So320 (KD), 2012/13:So346 (S) yrkande 1, 2012/13:So358 (S), 2012/13:So384 (S), 2012/13:So387 (S), 2012/13:So453 (FP), 2012/13:So502 (S) yrkande 1, 2012/13:So507 (S), 2012/13:So537 (S) och 2012/13:So550 (S) yrkande 2.

Med hänvisning till den aviserade utredningen om inkorporering av barnkonventionen anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2012/13:So528 (S) yrkande 2. Motionen avstyrks.

Frågan om ratificering av tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Utskottet anser att beredningen bör avvaktas. Motionerna 2012/13:So201 (V) yrkande 2 och 2012/13:So377 (S) avstyrks.

Av direktiven till den utredning som ska göra en översyn av bestämmelserna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga framgår bl.a. att utredaren ska analysera om privata konsulentstödda verksamheter i vissa fall bör vara tillståndspliktiga (dir. 2012:79).

Utskottet anser att utredningens resultat bör avvaktas. Motionerna, 2011/12:So236 (S), 2011/12:So303 (FP), 2011/12:So566 (V) yrkandena 4 och 5 samt 2012/13:So480 (FP) får genom det anförda anses delvis tillgodosedda och avstyrks.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ när det gäller motion 2011/12:So365 (M). Motionen avstyrks.

Anmälan av missförhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och avslår en motion om att bestämmelsen borde få tillägget ”riskerar att fara illa”.

Jämför reservation 8 (MP).

Propositionen

Den nuvarande bestämmelsen 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, som rör anmälan till socialnämnden i fråga om ett barns skydd, bör enligt regeringen delas upp och delvis ges ett nytt innehåll. Följande myndigheter och yrkesverksamma är, och ska även i fortsättningen vara, skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

- myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom
- andra myndigheter inom hälso- och sjukvården
- annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet
- socialtjänsten och kriminalvården

- anställda hos sådana myndigheter
- de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

När det gäller allmänheten föreslår regeringen att var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden.

Regeringen anser att det krävs en tydligare formulering om när anmälan bör respektive ska göras. Därför föreslås att vägledande vid anmälan i stället ska vara när allmänheten respektive anmälningsskyldiga får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Det nya begreppet utgår från anmälarens egna iakttagelser och oro för barnet. Detta bör kunna underlätta för anmälaren att avgöra när en anmälan ska respektive bör göras.

Anmälningsskyldigas uppgiftsskyldighet ska, förutom uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen av ett barns behov av skydd, även avse uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen av ett barns behov av stöd.

När det föreligger anmälningsplikt bör enligt regeringen socialnämnden erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som har gjort anmälan ett möte om detta med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. När det föreligger anmälningsplikt får socialnämnden informera den som har gjort anmälan om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Regeringen föreslår i detta sammanhang att det införs en ny sekretessbrytande bestämmelse (26 kap. 9 a §) i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om ändring av 14 kap. 1 § socialtjänstlagen genom att bestämmelsen får tillägget ”riskerar att fara illa”.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringens förslag i denna del innebär ett förtydligande av kriterierna för när en anmälan ska göras. Genom den föreslagna formuleringen ”får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa” behöver anmälaren inte sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning av om ett barn far illa eller misstänks fara illa. Vad som innefattas i begreppet ”fara illa” varierar av naturliga skäl beroende på barnets ålder och förhållandena i övrigt. Den ändrade formuleringen är enligt regeringen inte avsedd att vare sig begränsa eller utvidga den grupp barn som i dag förväntas bli anmäld till socialtjänsten. Den utgår i stället från förhållanden när socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Utskottet delar bedömningen att förtydligandet i 14 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) underlättar för anmälaren att avgöra när en anmälan ska respektive bör göras och anser att formuleringen utgör ett tillräckligt skydd för barnet.

Utskottet ställer sig således bakom propositionen i denna del och tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Motion 2012/13:So5 (MP) avstyrks.

Socialtjänstens utredning och föräldrars ansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om föräldrars skyldighet att under en utredning samarbeta med socialtjänsten.

Jämför reservation 9 (SD).

Propositionen

Enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen ska socialnämnden utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd från nämnden.

När det gäller barn som kan vara i behov av skydd eller stöd har nämnden ett långtgående utredningsansvar, och utredningen kan genomföras oberoende av vårdnadshavarens inställning.

Det finns även bestämmelser om hur en utredning av barns behov av skydd eller stöd ska bedrivas. Vid en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs för att bedöma behovet av insatser. Utredningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Den ska inte heller göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ett ärende.

Regeringen föreslår att det tydliggörs i socialtjänstlagen (11 kap. 1 a §) att socialnämnden genast ska göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd när en anmälan som rör ett barn har kommit in. Regeringen föreslår vidare att ett beslut att inleda eller inte inleda utredning ska fattas inom 14 dagar efter det att anmälan kommit in, om det inte finns synnerliga skäl. Den som berörs av en utredning om att socialnämnden behöver ingripa för att stödja eller skydda ett barn ska genast underrättas om att en utredning har inletts, om inte särskilda skäl talar mot det.

Motionen

I motion 2011/12:So345 av Johan Pehrson (FP) begärs ett tillkännagivande om föräldrars skyldighet att under en utredning samarbeta med socialtjänsten.

Utskottets ställningstagande

Enligt gällande regelverk har socialtjänsten ett långtgående utredningsansvar, och en utredning kan genomföras oberoende av vårdnadshavarens inställning. För bedömningen av behovet av insatser har socialnämnden möjlighet att ta de kontakter som behövs. Barnets behov av stöd och skydd i samband med ett utredningsförfarande får därigenom enligt utskottet anses tillgodosett.

Utskottet anser inte att riksdagen ska ta något initiativ med anledning av motion 2011/12:So345 (FP). Motionen avstyrks.

Vård utanför det egna hemmet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagar om ändring i 6 kap. 7 b och c §§ socialtjänstlagen (2001:453) samt 13 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Riksdagen avslår motioner om särskilt kvalificerade barnombud, utbildningsinsatser för placerade barn och unga, ersättning till familjehem som tar emot spädbarn samt stödboende för unga.

Jämför reservation 10 (S).

Propositionen

Om förutsättningar för mottagande av barn

Det är socialnämnden som har ansvaret för att de familjehem, jourhem och andra enskilda hem som används för att ta emot barn är ordentligt utredda och har befunnits lämpliga att ta emot ett specifikt barn. Med tanke på att vissa flickor och pojkar som placeras i familjehem har stora vårdbehov och att familjehem alltmer används som alternativ till institutionsvård anser regeringen att det är särskilt viktigt att familjehemsutredningarna håller hög kvalitet.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det i socialtjänstlagen införs nya bestämmelser om förutsättningarna för mottagande av barn.

När det finns ett tilltänt hem för placering av ett barn, och det finns någon i detta hem som placerats där efter beslut av en annan kommun, ska socialnämnden informera och samråda med den kommunen. Om näm-

den utreder ett jourhem i en annan kommun ska nämnden på samma sätt som gäller för andra hem i dag informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut.

Enligt regeringen är det socialnämnden som ytterst ansvarar för utförandet av de insatser som den som har placerats i ett familjehem behöver. Det är därför angeläget att det är tydligt vilket ansvar och vilka uppgifter familjehemsföräldrarna respektive socialnämnden har i detta sammanhang. I samband med ett beslut om placering i ett familjehem ska socialnämnden därför ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem. Nämndens och familjehemmets åtaganden när det gäller barnets behov av stöd och skydd under placeringen ska framgå av avtalet. Regeringen anser att ett sådant avtal lämpligen bör utgå från de vård- och genomförandeplaner som upprättats inför placeringen och beskriva vad som ingår i nämndens respektive familjehemmets åtaganden för att uppnå målen i dessa planer. Det ska t.ex. framgå vem som är ansvarig för att olika insatser till barnet kommer till stånd, såsom hälso- och sjukvårdsinsatser samt stödinsatser i skolan. En annan fråga som bör regleras i avtalet är frågan om vad som ska gälla om familjehemmet vill ta emot ytterligare ett barn.

Det är enligt regeringen väl känt att familjehems- och jourhemsföräldrar behöver relevant utbildning för sitt uppdrag. Socialnämnden ska därför tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård i familjehem eller jourhem. För att underlätta för kommunerna att genomföra utbildningar för sina familjehem och jourhem har Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att ta fram ett material för grundutbildning av familjehem.

Som framgått av det föregående har regeringen beslutat att den utredare som ska göra en översyn av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga också ska se över om kraven på familjehems- och jourföräldrars lämplighet ytterligare bör skärpas (dir. 2012:79).

Effektiv och samordnad tillsyn

Genom tillsynsreformen 2010 (prop. 2008/09:160) har tillsynen enligt regeringen effektiviserats och ambitionsnivån höjts inom den sociala barn- och ungdomsvården. Regeringen hänvisar till att en rad åtgärder har genomförts för att stärka barnrättsperspektivet. Vid tillsyn får man tala med barn utan vårdnadshavarens medgivande och tillsyn av HVB som riktar sig till barn ska ske minst två gånger per år – varav en gång oanmält. Det ska vidare finnas bra och lättillgänglig information för barn om deras rättigheter. Socialstyrelsen har också bemyndigats att meddela sådana föreskrifter som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa i verksamhet som avser barn och unga. Det pågår även en försöksverksamhet med tillsynsombud för barn som är placerade i familjehem.

Uppföljning av vården och en särskilt utsedd socialsekreterare

Att noga följa och stödja de barn som omhändertagits för samhällsvård är enligt regeringen en av den sociala barn- och ungdomsvårdens viktigaste uppgifter. Det primära syftet med uppföljningen är att se till att vården är rättssäker och trygg och utgår från barnens och de ungas behov, med utgångspunkt från de vård- respektive genomförandeplaner som upprättats. Ett annat syfte är att få underlag för överväganden och omprövningar av om vården fortfarande behövs.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det både i socialtjänstlagen och LVU införs en bestämmelse om att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som placerats i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende främst genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och samtal med vårdnadshavarna. Uppföljningen ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Regeringen understryker att socialtjänsten ska verka för att placerade barn och ungdomar får den utbildning de har rätt till enligt skollagen och att deras behov av hälso- och sjukvård tillgodoses enligt den lagstiftning som reglerar detta område. Regeringen föreslår därför att socialnämnden ska verka för att de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem eller i ett annat enskilt hem (s.k. privatplaceringar) eller i ett hem för vård eller boende får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård som de behöver.

För att komma till rätta med de brister i uppföljningen som identifierats föreslår regeringen att det för varje placerat barn eller placerad ungdom – i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende – ska utses en socialsekreterare med särskilt ansvar för kontakterna med barnet eller den unge under placeringen. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet och i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. Socialsekreterarens roll innebär framför allt att han eller hon ska handla i barnets eller den unges intresse.

Regeringen kommer noga att följa utvecklingen när det gäller besöksfrekvens och är beredd att återkomma om det skulle visa sig nödvändigt.

När vården var sju månader övervägs enligt socialtjänstlagen och LVU ska socialnämnden för att uppnå stabila och långsiktiga lösningar ta ställning till hur den fortsatta vården bör inriktas och utformas.

Genomförandeplanen, som anger hur vården ska genomföras, ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

Ansvar för god vård samt råd och stöd för barn i enskilt hem

Socialnämndens medverkan till att barn som vårdas får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden omfattar även de barn som vårdas i ett HVB.

Regeringen föreslår att nuvarande bestämmelse om råd, stöd och annan hjälp till vårdnadshavare kompletteras så att det framgår att stödet utöver vårdnadshavare även innefattar föräldrar vars barn är placerade i ett annat enskilt hem (privatplacering), ett familjehem, ett jourhem eller ett HVB.

Motionerna

Särskilt kvalificerade barnombud

I motion 2011/12:So378 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att överväga om en kvalificerad person skulle kunna utses för att tillvarata barnens intressen vid familjehemsplaceringar.

I motion 2011/12 So553 av Jan Ericson (M) begärs ett tillkännagivande om behovet av att stärka barnens ställning i beslut som rör fosterhemsärenden, och motionären anser att man borde överväga om någon form av ombud som endast ska se till barnens bästa kan tillsättas i varje ärende.

I motion 2012/13:So495 av Solveig Zander (C) begärs ett tillkännagivande om att undersöka möjligheten att förordna ett eget barnombud som är oberoende i förhållande till socialtjänsten samt ett juridiskt biträde med specialistkompetens i barnbeteende.

Utbildningsinsatser för placerade barn och unga

I motion 2011/12 So301 av Thomas Finnborg (M) begärs ett tillkännagivande om utbildningsstöd för familjehemsplacerade barn, och motionären föreslår att man ser över möjligheten att arbeta vidare med att förbättra skolresultaten för dessa barn genom att t.ex. ge Socialstyrelsen i uppdrag att driva frågan vidare.

I motion 2012/13:So499 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M) begärs ett tillkännagivande om att se över att de intagna får tillräcklig utbildning på Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem.

Ersättning till familjehem som tar emot spädbarn

I motion 2012/13:So388 av Carina Hägg (S) begärs ett tillkännagivande om att se över ersättning och andra villkor för familjehem som tar emot spädbarn.

Stödboende för unga

I motion 2011/12:So407 av Helena Bouveng (M) begärs ett tillkännagivande om stödboende för unga. Motionären anser att det behövs ett bra alternativ mellan hemmet och en institution och anger Youth and Care i Nacka som ett bra exempel på sådan verksamhet.

Aktuellt och pågående arbete

Utbildningsinsatser för placerade barn och unga

Regeringen har tillsatt Utredningen om utbildning för barn och ungdomar i samhällsvård samt distansundervisning (U 2011:08). Utredningen ska klarlägga om regleringen i frågor som rör utbildning för barn och unga vid hem för vård eller boende (HVB), särskilda ungdomshem och sjukhus eller någon annan motsvarande institution behöver förtydligas (dir. 2011:85).

Utredningen ska bl.a. bedöma om det är lämpligt att det i vissa fall bedrivs undervisning vid HVB för barn och unga som är placerade vid hemmen och i så fall föreslå vilka krav som ska ställas på sådan undervisning. I utredningens uppdrag ingår att föreslå de förändringar som krävs för att tydliggöra hemkommunens ansvar för placerade barns utbildning och socialnämndens ansvar för att kontakta skolhuvudmannen i samband med att barn placeras utanför hemmet samt att analysera om formerna för samarbetet mellan socialnämnden och skolhuvudmannen behöver preciseras.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2012.

Med hänsyn till de särskilda förutsättningar som råder för Statens institutionsstyrelse (Sis) skola är det enligt regeringen angeläget att hitta modeller som kan innebära ett effektivt stöd till eleverna där. Regeringen har därför gett Sis och Specialpedagogiska myndigheten i uppgift att ta fram en genomförandeplan inför uppdraget att utveckla och pröva en strukturerad modell för skolverksamheten inom Sis. Syftet är att förbättra möjligheterna till god utbildning för de barn och unga som vårdas inom Sis (regeringsbeslut av den 12 juli 2012).

Av 7 kap. 3 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11) framgår att det av den s.k. genomförandeplanen ska framgå vilka åtgärder som planeras för att barnet eller den unge ska få bl.a. lämplig utbildning i förskola eller skola.

Effektiv och samordnad tillsyn

Regeringen lämnade i oktober 2012 propositionen 2012/13:20 Inspektionen för vård och omsorg – en ny tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst till riksdagen. Propositionen är för närvarande föremål för behandling i socialutskottet, som kommer att justera sitt kommande betänkande 2012/13:SoU5 den 22 november 2012.

Socialstyrelsens program för trygg och säker vård i familjehem och hem för vård eller boende

Socialstyrelsen fick i februari 2011 i uppdrag att ta fram ett program för trygg och säker vård i familjehem och hem för vård eller boende. Inom ramen för samma uppdrag finns även ett tilläggsuppdrag om informations-spridning.

Enligt Socialstyrelsens rapport Program för trygg och säker vård i familjehem och hem för vård eller boende (2012-6-55) har uppdraget genomförts som tre delprojekt med målet att ta fram följande:

- Föreskrifter, allmänna råd och en handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter när barn och unga placeras utanför det egna hemmet.
- Vägledning om placerade barns och ungas utbildning och hälsa, tillsammans med Skolverket.
- Utbildningsmaterial för familjehem och jourhem.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem publicerades i juli 2012 (SOSFS 2012:11). Handboken och vägledningen kommer att publiceras under hösten 2012. Utbildningsmaterialet för familjehem kommer att testas under hösten 2012 och efter eventuell revidering publiceras under våren 2013.

I detta sammanhang kan nämnas att Socialstyrelsen i en skrivelse till regeringen kommit in med förslag om att införa obligatorisk registerkontroll i samband med utredning av familjehem och jourhem. Enligt uppgift från Socialdepartementet är ärendet överlämnat för vidare utredning till Utredningen om översyn av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga m.m. (S 2012:07).

Sveriges Kommuner och Landstings cirkulär om ersättningar m.m. vid familjemsvård

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har i sitt cirkulär Ersättningar och villkor vid familjemsvård av barn, unga och vuxna, vårdnadsöverflyttningar m.m. för år 2009 sammanställt information om ersättningar och villkor vid familjemsvård (cirkulär 08:81). I cirkuläret finns bl.a. information om arvode och kompensation för inkomstbortfall.

I syfte att ge stöd och vägledning till handläggare och beslutsfattare i kommuner gällande handläggningen av ärenden som rör familjemsvård har SKL i ett annat cirkulär Ersättningar vid familjemsvård av barn, unga och vuxna, vårdnadsöverflyttningar m.m. för år 2012 (cirkulär 11:47) lämnat generella rekommendationer som ett stöd för utveckling av kommunernas egna riktlinjer för handläggningen av dessa ärenden.

Utskottets ställningstagande

En av den sociala barn- och ungdomsvårdens viktigaste uppgifter är att noga följa och stödja de barn som omhändertagits för samhällsvård.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens förslag om att i socialtjänstlagen och lagen om vård av unga införa en bestämmelse om att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som placerats i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende främst genom

regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och samtal med vårdnadshavarna.

För att komma till rätta med de brister i uppföljningen som identifierats ser utskottet mycket positivt på regeringens förslag om att det för varje placerat barn eller placerad ungdom – i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende – ska utses en socialsekreterare med särskilt ansvar för kontakterna med barnet eller den unge under placeringen. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet och i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. Socialsekreterarens roll innebär framför allt att han eller hon ska handla i barnets eller den unges intresse.

Utskottet ställer sig därmed bakom propositionen i denna del och tillstyrker regeringens förslag om lagar om ändring i 6 kap. 7 b och c §§ socialtjänstlagen (2001:453) samt 13 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Motionerna 2011/12:So378 (M) yrkande 3 och 2011/12 So553 (M) får med det anförda anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av 2012/13:So495 (C). Motionen avstyrks.

Socialnämnden är ytterst ansvarig för utförandet av de insatser som den som har placerats i ett familjehem behöver. Det är därför angeläget att det är tydligt vilket ansvar och vilka uppgifter familjehemsföräldrarna respektive socialnämnden har i detta sammanhang.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens förslag om att socialnämnden i samband med ett beslut om placering i ett familjehem ska ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem. Nämndens och familjehemmets åtaganden när det gäller barnets behov av stöd och skydd under placeringen ska framgå av avtalet. Av detta ska det t.ex. framgå vem som är ansvarig för att olika insatser för barnet kommer till stånd, såsom stödsatser i skolan.

Utskottet vill liksom regeringen understryka att socialtjänsten ska verka för att placerade barn och ungdomar får bl.a. den utbildning de har rätt till enligt skollagen. Utskottet välkomnar därför förslaget om att socialnämnden ska verka för att de barn som omhändertagits för samhällsvård får lämplig utbildning.

Förutom förslagen i propositionen konstaterar utskottet att regeringen har lämnat flera utredningsuppdrag på området utbildning för barn och ungdomar i samhällsvård till olika myndigheter, bl.a. ska Socialstyrelsen i samarbete med Skolverket ta fram en vägledning i arbetet med placerade barns hälsa och utbildning. Utskottet anser inte att detta arbete bör föregripas.

Motionerna 2011/12:So301 (M) och 2012/13:So499 (M) får med det anförda anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks.

Utskottet konstaterar att Sveriges Kommuner och Landstings cirkulär (08:81 och 11:47) innehåller rekommendationer och vägledning om ersättningar och villkor vid familjehemsvård. Rekommendationerna är avsedda att vara ett stöd för utveckling av kommunernas egna riktlinjer för handläggning av dessa ärenden. I detta sammanhang noterar utskottet att det inom Socialstyrelsen pågår ett arbete med att ta fram en handbok på området. Utskottet anser att detta arbete bör avvaktas.

Mot denna bakgrund anser inte utskottet att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2012/13:So388 (S) som avstyrks.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2011/12:So407 (M) som avstyrks.

Kvalitet – Rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 3 kap. 6 a § samt 5 kap. 1 och 11 §§ socialtjänstlagen (2001:453) och avslår motioner om sänkt åldersgräns för insatser utan vårdnadshavarens samtycke samt om samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete.

Jämför reservationerna 11 (S, V), 12 (MP), 13 (SD) och 14 (MP).

Propositionen

Av 3 kap. 3 § socialtjänstlagen framgår att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att denna systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. I de förarbeten som låg till grund för kvalitetsparagrafen anges vissa faktorer som är av stor betydelse för att en verksamhet ska uppnå god kvalitet, bl.a. en förtroendefull samverkan mellan den enskilde och socialtjänstens personal samt respekt för den enskildes personliga integritet. Vikten av den enskildes medinflytande, rättssäkerhet och en lättillgänglig vård och service framhålls också (prop. 1996/97:124).

Rapporteringskyldigheten inom socialtjänsten (lex Sarah) gäller från och med den 1 juli 2011 hela socialtjänsten inklusive verksamhet vid Statens institutionsstyrelse.

Regeringen konstaterar att Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9). Dessa gäller från den 1 januari 2011. Föreskrifterna är gemensamma för socialtjänsten, LSS och hälso- och sjukvården. De nya föreskrifterna anger bl.a. att den som bedriver socialtjänst ska ansvara för att det finns ledningssystem för verksamheten.

Kommunernas kvalitetsarbete är enligt regeringen i hög grad beroende av att uppföljningen sköts på ett systematiskt sätt och utgör en självklar del av verksamheten. Av Socialstyrelsens föreskrifter framgår även att socialtjänsten med stöd av ledningssystemet bl.a. ska kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten. Socialnämndens beslut och insatser inom detta område har stor betydelse för berörda barn och unga och deras familjer. Insatserna kan vara av mycket ingripande natur och kan spela en viktig roll för ett barns uppväxt och förutsättningar för resten av livet. Mot denna bakgrund delar regeringen utredningens bedömning att det är av central betydelse att socialnämnden följer upp den egna verksamheten som bedrivs inom ramen för den sociala barn- och ungdomsvården. Regeringen understryker i detta sammanhang att det i socialnämndens ansvar ingår att kräva kvalitetssystem och kvalitetsuppföljning av de privata verksamheter som man anlitar. Regeringen anser inte att detta behöver regleras i särskild ordning utan bedömer att uppföljningen är ett led bland andra i arbetet med att säkra kvaliteten i verksamheten.

Barn och unga inom socialtjänsten är enligt regeringen en utsatt grupp, och deras säkerhet och trygghet måste bättre kunna garanteras. Regeringen föreslår därför att socialnämnden ska vara skyldig att inom ramen för kvalitetsarbetet se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom den verksamhet som rör barn och ungdom.

Regeringen bedömer att en viktig nyckel till en bättre social barn- och ungdomsvård är en kunskapsbaserad utveckling där kommuner, landsting och privata vårdgivare i ökad utsträckning tar till sig och arbetar med insatser som bygger på bästa tillgängliga kunskap om verk samma metoder för att tillgodose flickors respektive pojkars behov av insatser. Regeringen genomför därför en bred satsning för att främja insatser som bygger på bästa möjliga kunskap. Satsningen utgår från förslag från Utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst, som har haft regeringens uppdrag att bl.a. lämna förslag på åtgärder som främjar att ny kunskap tas fram, sprids och tillämpas i praktiken (Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten, SOU 2008:18).

Lokala strategier för samverkansmodeller i kommunerna

Socialstyrelsen har tillsammans med Rikspolisstyrelsen och dåvarande Myndigheten för skolutveckling tagit fram en nationell strategi för samverkan – Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa (2007). Strategin är ett stöd i arbetet med att ta fram lokala strategier för samverkan. I strategin betonas bl.a. betydelsen av formella överenskommelser mellan berörda verksamheter om gemensamma mål på kort och lång sikt, och ansvarsgränser i förhållande till målgruppen för att garantera att barn och unga får sina behov tillgodosedda. Samsynen behöver enligt regeringen öka genom bl.a. en gemensam kunskapsbas och gemensamma begrepp.

Uppsökande och annat förebyggande arbete

Med hänsyn till socialtjänstens viktiga roll i det förebyggande arbetet anser regeringen att socialtjänstens deltagande i det generella förebyggande arbetet tillsammans med andra samhällsorgan m.fl. behöver klargöras tydligare i socialtjänstlagen. Socialnämnden bör bl.a. inrikta sitt förebyggande arbete på riskmiljöer och riskgrupper i syfte att uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem. Regeringen föreslår därför att det i lagen införs en bestämmelse med denna innebörd.

Socialnämnden ska bedriva uppsökande och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och ungdomar far illa. Socialnämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Öppna insatser

De öppna insatserna med kontaktperson, kontaktfamilj och kvalificerad kontaktperson skiljer sig från andra öppna insatser på så sätt att de ofta utförs av arvoderade uppdragstagare utan något anställningsförhållande till socialtjänsten. Insatserna kan pågå under lång tid och vara relativt omfattande, särskilt när det gäller kontaktfamilj till yngre barn. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att socialnämnden kontinuerligt ska följa hur sådana insatser genomförs när dessa har beviljats barn och ungdom.

Med hänsyn till att insatserna med kontaktperson och kontaktfamilj kan vara relativt ingripande och pågå under lång tid är det enligt regeringens uppfattning angeläget att rekryteringen av dessa personer och familjer görs noggrant. Socialstyrelsen har möjlighet att inom ramen för sitt uppdrag ge kommunerna råd om vilka krav som bör ställas på kontaktpersoner och kontaktfamiljer och hur deras lämplighet bör utredas och bedömas. Med tanke på berörda barns och ungas utsatthet och säkerhet bör kommunerna enligt regeringens bedömning även få möjlighet att inhämta vissa uppgifter från misstanke- respektive belastningsregistret så att kommunerna kan bedöma om personer som har utsetts till kontaktperson, kontaktfamilj eller särskilt kvalificerad kontaktperson för barn eller unga är lämpliga för detta.

Regeringen avser därför att göra en ändring i förordningen om belastningsregister och i förordningen om misstankeregister för detta ändamål.

Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke

För barn som har fyllt 15 år föreslås socialnämnden få besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det.

Motionerna

Samverkansmodeller i kommunernas kvalitetsarbete

I kommittémotion 2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 29 begärs ett tillkännagivande om samverkansmodeller i varje kommun för barn och ungdomar med problem (Barnens räddningstjänst). Motionärerna anser att det bör finnas samverkan mellan skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och ungdomsmottagning i alla kommuner.

I kommittémotionerna 2011/12:Ju359 yrkande 18 och 2012/13:Ju373 yrkande 4 av Morgan Johansson m.fl. (S) begärs tillkännagivanden om att regeringen bör säkerställa att varje kommun utvecklar modeller för att tidigt identifiera barn med problem samt utvärderingsinstrument.

I kommittémotion 2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om kommuners och landstings samarbete med den ideella sektorn för att utveckla metoder för att upptäcka barn i riskzonen och hur även andra utsatta grupper kan upptäckas och hjälpas.

I motion 2011/12:So597 av Marie Nordén m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om behovet av en översyn för att tillförsäkra alla barn goda levnadsvillkor och en trygg uppväxtmiljö i syfte dels att stärka uppföljnings- och kvalitetsarbetet kring familjehem, hem för vård eller boende etc. och garantera att det finns den kompetens och trygghet som dessa barn behöver, dels att skapa ett tydligt krav på samarbete mellan myndigheter.

I kommittémotion 2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om stödgrupper för barn till missbrukande eller psykiskt sjuka föräldrar. Motionärerna anser att det är viktigt att det finns ett bra samarbete inom kommunerna mellan social-, skol-, kultur- och fritidsförvaltningarna och att dessa har god kunskap om att arbeta med dessa barn.

I motion 2011/12:So487 av Helene Petersson i Stockaryd m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att stärka stödet till barn som växer upp i missbrukande familjer. Motionärerna anser att skolans och förskolans personal som dagligen träffar de berörda barnen – i samverkan med den huvudman som har ansvar för missbruksvården – måste få stöd, hjälp och utbildning i att upptäcka dessa barn och ge dem det stöd de behöver.

I motion 2011/12:So293 av Andreas Carlson (KD) begärs ett tillkännagivande om nödvändigheten av att utreda vilka resurser som behövs i kommunerna för att rehabiliterande verksamhet riktad till barn till alkoholmissbrukande föräldrar ska genomföras på bästa sätt. Liknande yrkanden finns i motionerna 2011/12:So239 och 2012/13:So252 av Elin Lundgren (S).

I motionerna 2011/12:So426 yrkande 3 och 2012/13:So367 yrkande 2, båda av Penilla Gunther (KD) begärs tillkännagivanden om att utreda stöd i hemmet för omvårdnad av barn vid förälders sjukdom eller död.

I motion 2011/12:So606 av Hans Olsson m.fl. (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att ge familjer med en eller bägge föräldrarna i fängelse ett lagstadgat stöd och i yrkande 2 om att ge dessa barn i familjen en mentor som kan normalisera tillvaron lite mer.

Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke

I kommittémotion 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att sänka åldersgränsen för insatser utan vårdnadshavarens samtycke och föreslås att en rimlig ålder i stället kan vara 12 år.

Aktuellt och pågående arbete

Samverkansmodeller i kommunernas kvalitetsarbete

Av budgetpropositionen för 2013 (utg.omr. 9 s. 205) framgår att en fortsatt prioriterad fråga för regeringen är att uppmärksamma missbrukets konsekvenser för barn och andra närstående. I regeringens alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitik (ANDT-strategi) är ett prioriterat mål att barn i familjer med missbruk, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning ska erbjudas ändamålsenligt stöd. Stödet ska utgå från barnets egna förutsättningar och behov. Regeringen har därför beslutat om ett långsiktigt nationellt utvecklingsarbete för att stärka stödet till dessa barn men även till barn i familjer där våld förekommer. Socialstyrelsen ska i samråd med Statens folkhälsoinstitut och Sveriges Kommuner och Landsting leda och samordna satsningen som ska pågå t.o.m. 2014 (S2011/6353/FST).

Utskottets ställningstagande

Av 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) framgår att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att denna systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Faktorer som är av stor betydelse för att en verksamhet ska uppnå god kvalitet är bl.a. en förtroendefull samverkan mellan den enskilde och socialtjänstens personal samt respekt för den enskildes personliga integritet.

Utskottet gör precis som regeringen bedömningen att en viktig nyckel till en bättre social barn- och ungdomsvård är en kunskapsbaserad utveckling där kommuner, landsting och privata vårdgivare i ökad utsträckning tar till sig och arbetar med insatser som bygger på bästa tillgängliga kunskap om verk samma metoder för att tillgodose flickors respektive pojkar s behov av insatser. I detta sammanhang konstaterar utskottet att regeringen genomför en bred satsning för att främja insatser som bygger på bästa möjliga kunskap.

Utskottet konstaterar vidare att Socialstyrelsen tillsammans med Rikspolisstyrelsen och dåvarande Myndigheten för skolutveckling tagit fram en nationell strategi för samverkan – Strategi för samverkan – kring barn och

unga som far illa eller riskerar att fara illa (2007). Strategin är ett stöd i arbetet med att ta fram lokala strategier för samverkan. I strategin betonas bl.a. betydelsen av formella överenskommelser mellan berörda verksamheter om gemensamma mål på kort och lång sikt, och ansvarsgränser i förhållande till målgruppen för att garantera att barn och unga får sina behov tillgodosedda.

Med hänsyn till socialtjänstens viktiga roll i det förebyggande arbetet anser utskottet likasom regeringen att socialtjänstens deltagande i det generella förebyggande arbetet tillsammans med andra samhällsorgan m.fl. behöver klargöras tydligare i socialtjänstlagen. Socialnämnden bör bl.a. inrikta sitt förebyggande arbete på riskmiljöer och riskgrupper i syfte att uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens förslag om att socialnämnden ska bedriva uppsökande och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och ungdom far illa, att socialnämnden ska ansvara för att ett barn som utsatts för brott och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver samt att socialnämnden särskilt ska beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Utskottet ställer sig således bakom propositionen i dessa delar och tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i 5 kap. 1 och 11 §§ socialtjänstlagen (2001:453). Motionerna 2011/12:So521 (S) yrkande 29, 2011/12:Ju359 (S) yrkande 18, 2012/13:Ju373 (S) yrkande 4, 2012/13:Ju249 (MP) yrkande 16, 2011/12:So597(S), 2011/12:So658 (MP) yrkande 26, 2011/12:So487 (S), 2011/12:So293 (KD), 2011/12:So239 (S) samt 2012/13:So252 (S) får anses åtminstone delvis tillgodosedda.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionerna 2011/12:So426 (KD) yrkande 3 och 2012/13:So367 (KD) yrkande 2.

Även barn med föräldrar i fängelse omfattas av regelverket om stöd till barn och unga. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något ytterligare initiativ med anledning av motion 2011/12:So606 (S) yrkandena 1 och 2. Motionen avstyrks.

Utskottet delar regeringens bedömning när det gäller åldersgränser för insatser utan vårdnadshavarens samtycke. Därmed ställer sig utskottet bakom propositionen i denna del och tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i 3 kap. 6 a § socialtjänstlagen (2001:453).

Motion 2012/13:So5 (MP) yrkande 2 avstyrks.

Kompetens och utbildning för personal som arbetar med barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om utbildning för socialsekreterare som arbetar med barn och unga samt om att inrätta en specialistutbildning på avancerad nivå inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Jämför reservationerna 15 (S) och 16 (V).

Propositionen

Regeringen avser att ge ett uppdrag där myndigheter ska samarbeta för att främja och stödja kunskapsutveckling och öka tillgänglighet för barn och unga. Satsningen ska leda till ökad kompetens hos personer som arbetar med myndighetsutövning inom den sociala barn- och ungdomsvården, att socialtjänsten ska bli synligare och tillgängligare för barn och unga och att det finns bra vägledning inom områden som särskilt uppmärksammats. När det gäller satsningen på ökad kompetens avser regeringen att ta fram ett underlag i syfte att stärka huvudmännens arbete inom detta område och att till detta koppla ett prestationsbaserat bidrag.

I detta sammanhang konstaterar regeringen att Barnskyddsutredningen har föreslagit att det ska krävas socionomexamen för att utföra vissa arbetsuppgifter (SOU 2009:68). Frågan om kompetens hos handläggare inom socialtjänsten kommer att beredas vidare inom ramen för 2009 års Behörighetsutrednings förslag i betänkandet Kompetens och ansvar (SOU 2010:65).

Regeringen avser också att ta initiativ till att det utformas en pedagogisk presentation av bestämmelserna i socialtjänstlagen och LVU som ska vara lättillgänglig för barn, unga och föräldrar samt alla andra som kommer i kontakt med bestämmelserna (Barntjänsten på nätet).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:So3 av Eva Olofsson m.fl. (V) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om krav på utbildning och introduktion för de socialsekreterare som arbetar med bedömning, utredning och uppföljning inom den sociala barn- och ungdomsvården och i yrkande 2 om att inrätta en specialistutbildning på avancerad nivå inom den sociala barn- och ungdomsvården.

I motion 2011/12:So374 av Ann-Christin Ahlberg (S) begärs ett tillkännagivande om att det bör finnas regelbunden utbildning för all personal som arbetar med barn och ungdomar så att övergrepp mot barn kan upptäckas samt bra rutiner och handlingsplaner för hur man ska agera om man upptäcker eller misstänker att ett barn utsätts för övergrepp.

I motion 2011/12:So529 av Annika Eclund (KD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att utreda samordningen av arbetet med att stärka kompetensen kring bemötandet av barn och ungdomar och i yrkande 2 om en översyn av om kraven på kvalitet, kompetens och säkerhet efterlevs av våra myndigheter i mötet med barn och ungdomar.

Gällande rätt

Enligt 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) ska det för utförande av uppgifter inom socialtjänsten finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

I Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:14) finns ett stort antal rekommendationer till stöd för tillämpning av denna bestämmelse i socialtjänstlagen. Rekommendationerna omfattar utbildning och erfarenhet, introduktion och stöd, fortbildning och vidareutbildning m.fl. områden.

Utöver vad som följer av 2006 års allmänna råd finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11) allmänna råd om vilken kunskap personalen bör ha när det gäller de särskilda behov som barn och unga i familjehem eller hem för vård eller boende kan ha samt om arbetssätt och behandlingsmetoder i vården av barn och unga som är baserade på bästa tillgängliga kunskap.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att det på området kompetens för personer som arbetar inom barn- och ungdomsvård finns ett relativt omfattande regelverk.

Socialsekreterare som arbetar inom den sociala barn- och ungdomsvården har ett komplicerat och ansvarsfullt arbete. Arbetet med att säkerställa att barn och ungdomar inte far illa innebär ofta svåra bedömningar, som kan vara livsavgörande för de barn, ungdomar och föräldrar som berörs. Att socialsekreterare som arbetar med dessa uppgifter har tillräcklig kompetens och erfarenhet för att klara uppgifterna är angeläget, bl.a. med tanke på föräldrars och barns behov av rättssäkerhet och kvalitet i verksamheten.

Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på att regeringen avser att ge ett uppdrag där myndigheter ska samarbeta för att främja och stödja kunskapsutveckling och öka tillgänglighet för barn och unga. Satsningen ska bl.a. leda till ökad kompetens för personer som arbetar med myndighetsutövning inom den sociala barn- och ungdomsvården. När det gäller satsningen på ökad kompetens avser regeringen också att ta fram ett underlag i syfte att stärka huvudmännens arbete inom detta område och att till detta koppla ett prestationsbaserat bidrag.

I detta sammanhang konstaterar utskottet att Barnskyddsutredningen i sitt betänkande Lag om stöd och skydd för barn och unga (SOU 2009:68) har föreslagit att det ska krävas socionomexamen för att utföra vissa arbetsuppgifter och att frågan om kompetens hos handläggare inom socialtjänsten kommer att beredas vidare inom ramen för 2009 års Behörighetsutrednings förslag i betänkandet Kompetens och ansvar (SOU 2010:65).

Motionerna 2012/13:So3 (V) yrkandena 1 och 2, 2011/12:So374 (S) och 2011/12:So529 (KD) yrkandena 1 och 2 får med det anförda anses åtminstone delvis tillgodosedda och avstyrks.

Registerkontroll av personal som arbetar med barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om krav på registerkontroll av personal som arbetar med barn.

Jämför reservation 17 (SD).

Motionerna

I motion 2012/13:So285 av Fredrik Lundh Sammeli (S) begärs ett tillkännagivande om att utöka kravet på registerkontroll av personal som arbetar med barn. Motionären anför att kravet på registerkontroll innebär ett viktigt skydd för barn och ungdomar och därför bör utsträckas till att skydda alla minderåriga.

I motion 2011/12:So608 av Björn Söder och Per Ramhorn (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att även familjehem bör omfattas av lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn.

Gällande rätt

Enligt 1 § lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn gäller att vid hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn inte får anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma gäller den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Socialnämnden har genom reglering i 11 § 8 förordningen (1999:1134) om belastningsregister och 4 § 9 förordningen (1999:1135) om misstankeregister möjlighet att begära ut uppgifter ur Rikspolisstyrelsens register i ärenden om bl.a. vård i familjehem. Enligt vad som framgår av Socialstyrel-

sens rapport Program för trygg och säker vård i familjehem och hem för vård eller boende (s. 40, 2012-6-55) begärs registerutdrag vanligtvis av socialnämnden vid utredning av ett familjehem eller ett jourhem. Något krav för socialnämnden att begära in utdrag finns dock inte.

Av samma rapport (s. 41) framgår att Socialstyrelsen gör bedömningen att obligatorisk registerkontroll bör ingå i en utredning av ett familjehem eller jourhem, i likhet med vad som gäller vid anställning av personal vid HVB. Socialstyrelsen har därför föreslagit att regeringen inleder ett lagstiftningsarbete i detta syfte (dnr 6.1-24822/2012).

Enligt uppgift från Socialdepartementet är Socialstyrelsens skrivelse överlämnad för handläggning inom ramen för arbetet med Utredningen om översyn av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (S 2012:07, dir. 2012:79). Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 3 mars 2014.

Aktuellt

Av de allmänna råden till 4 kap. 5 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11), som trädde i kraft den 1 oktober 2012, framgår att uppgifter ur Rikspolisstyrelsens belastnings- och misstankeregister bör hämtas in när det gäller det tilltänkta familjehemmet.

Utskottets ställningstagande

En reglering som leder till största möjliga trygghet och säkerhet måste enligt utskottet vara utgångspunkten när det gäller de barn som placeras i samhällets vård.

Utskottet konstaterar i detta sammanhang att socialnämnden enligt gällande regler har möjlighet att begära ut uppgifter ur Rikspolisstyrelsens register i ärenden om bl.a. vård i familjehem. Dessutom finns en rekommendation om att hämta in sådana uppgifter i Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11).

Direktiven till Utredningen om översyn av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga m.m. omfattar bl.a. frågan om ytterligare lagstiftning på området registerkontroll för personal som arbetar med barn. Detta arbete bör avvaktas.

Motionerna 2012/13:So285 (S) och 2011/12:So608 (SD) får med det anförda anses åtminstone delvis tillgodosedda och avstyrks.

Lagförslagen i övrigt samt ett utskottsinitiativ

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens lagförslag i övrigt. Riksdagen bifaller vidare utskottets initiativ om förslag till följändringar i föräldrabalken, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagen (2004:168).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig även i övrigt bakom förslagen i propositionen och tillstyrker regeringens förslag i övrigt när det gäller lagarna om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Utskottet har vid beredningen av förslagen i propositionen uppmärksammat att det behöver göras följändringar i föräldrabalken, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagen (2004:168) som rör bestämmelsen om kontaktperson i 3 kap. 6 § socialtjänstlagen.

Regeringen föreslår i propositionen att den nuvarande bestämmelsen om kontaktperson i 3 kap. 6 § socialtjänstlagen i huvudsak oförändrad flyttas till en ny 6 b § i samma kapitel.

I föräldrabalken, lagen om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagen hänvisas emellertid till 3 kap. 6 §. Utskottet anser att det är angeläget att hänvisningarna i dessa lagar blir korrekta och bör därför rättas till.

I fråga om 6 kap. 13 a § första stycket 3 föräldrabalken bör hänvisningen till bestämmelsen i 3 kap. socialtjänstlagen rätteligen avse ”6 b § första stycket”. Vad gäller 31 a § lagen om psykiatrisk tvångsvård och 5 kap. 22 § smittskyddslagen bör hänvisningarna rätteligen avse ”6 b”§, och ordet ”skall” bör ändras till ordet ”ska”.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet tre initiativ i form av förslag till lagar om ändring i föräldrabalken, lagen om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagen i enlighet med det anförda, se bilaga 3.

Lagändringarna föreslås träda i kraft samtidigt som övriga lagförslag, dvs. den 1 januari 2013.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Barns och ungas rättigheter, punkt 1 (MP)

av Magnus Ehrencrona (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i 1 kap. 2 § och 11 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) samt

2. lag om ändring i 36 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och motion

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 5 och avslår motionerna

2011/12:So378 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) yrkandena 1 och 2,

2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1–3 och 7 samt

2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkandena 1, 2 och 4.

Ställningstagande

Jag välkomnar regeringens förslag om att barn som placeras i familjehem ska få en egen socialsekreterare. Det kommer enligt min mening att underlätta för socialtjänsten att verkligen bevaka barnperspektivet.

Viktig är emellertid också den verksamhet som startade på Socialstyrelsens tillsynsenhet i april 2010 – en telefonlinje dit barn och unga som är placerade kan vända sig direkt. Det kan handla om att man vill anmäla att man inte har det bra, att man vill fråga om det är okej att familjehemmet eller institutionen har vissa regler eller annat. Tanken är att man kan ha svårt att ta upp vissa frågor med sin socialsekreterare eller familjehemmet eftersom man är i ett beroendeförhållande. Med förslaget om egen socialsekreterare för barnen kommer förhoppningsvis detta behov att minska, men jag anser att det är av stor vikt att verksamheten får finnas kvar och utvecklas utifrån de behov man ser. Behovet ökar i takt med att telefonlinjen blir alltmer känd.

Jag menar att det på samtliga familjehem och institutioner ska finnas en vetenskap om och tydlig information för barnen om vart de ska kunna vända sig, t.ex. en särskild webbplats.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Barns och ungas rättigheter, punkt 1 (V)

av Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i 1 kap. 2 § och 11 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) och

2. lag om ändring i 36 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och motion

2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 och

avslår motionerna

2011/12:So378 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M) yrkandena 1 och 2,

2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1, 3 och 7,

2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkandena 1, 2 och 4 samt

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att kontinuerligt följa omfattningen av övergrepp mot och allvarliga försummelser av barn och unga samt analysera och sprida de erfarenheter som görs.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Regionala och lokala barnombud, punkt 2 (MP)

av Magnus Ehrencrona (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 3 och

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

För att säkerställa att barns rättigheter respekteras krävs en ständig uppföljning och bevakning av rättighetsfrågorna. Jag anser att det därför på lokal och regional nivå ska finnas barnombud. I dag finns lokala barnombud i vissa kommuner, vilket jag tycker är positivt. Det vill jag se över hela landet. De lokala barnombuden bör arbeta gentemot kommunen. De bör vara delaktiga i pågående processer för att bevaka att barns och ungas behov, intressen och rättigheter tas till vara i verksamheten och i beslut som fattas. De ska se till att barn kommer till tals i sammanhang som berör dem. De bör också ha till uppgift att informera och utbilda barn och vuxna om FN:s barnkonvention. Barnombudet ska omfattas av sekretesslagstiftningen och ska inte agera utan att barnet gett sin tillåtelse.

För att ytterligare stärka barns och ungas rättigheter anser jag att man även bör tillsätta regionala barnombud, kopplade till Barnombudsmannen. De skulle förslagsvis kunna finnas på länsstyrelserna och t.ex. arbeta med strukturfrågor, genomförande av barnkonventionen och att tillvarata och stärka barns och ungas rätt att uttrycka sina åsikter på regional nivå. De regionala barnombuden ska bevaka att barnperspektivet finns med i beslut som fattas på regional nivå.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt, punkt 3 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Eva Olofsson (V), Meeri Wasberg (S) och Magnus Ehrencrona (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Sf295 av Annika Eclund och Caroline Szyber (båda KD) yrkande 2,

2011/12:So224 av Lars-Axel Nordell (KD),

2011/12:So241 av Jan Ertsborn (FP),

2011/12:So258 av Roza Güclü Hedin och Carin Runeson (båda S),

2011/12:So310 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP),

2011/12:So452 av Emma Henriksson (KD),

2011/12:So454 av Hillevi Larsson (S),

2011/12:So479 av Åsa Lindestam m.fl. (S),

2011/12:So494 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:So502 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2,

2011/12:So548 av Agneta Gille och Pyry Niemi (båda S),

2011/12:So550 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S),
2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S) yrkande 5,
2011/12:So616 av Désirée Pethrus (KD),
2012/13:So4 av Lena Hallengren m.fl. (S),
2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 4,
2012/13:So201 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1,
2012/13:So266 av Jan Lindholm m.fl. (MP),
2012/13:So308 av Sara Karlsson (S),
2012/13:So320 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD),
2012/13:So346 av Kerstin Engle (S) yrkande 1,
2012/13:So358 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S),
2012/13:So384 av Monica Green m.fl. (S),
2012/13:So387 av Carina Hägg (S),
2012/13:So453 av Anita Brodén och Jan Ertsborn (båda FP),
2012/13:So502 av Katarina Köhler m.fl. (S) yrkande 1,
2012/13:So507 av Hillevi Larsson m.fl. (S),
2012/13:So537 av Phia Andersson m.fl. (S) och
2012/13:So550 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi tror att genomslaget för barnkonventionen skulle bli ännu större om den gjordes till svensk lag och att det kan finnas flera fördelar med detta. Det är en viktig signaleffekt till beslutsfattare och samhället i övrigt att barnfrågor ska prioriteras och få ökad uppmärksamhet. Det kan också konkret bidra till att barnkonventionens principer får en större genomslagskraft i beslutsfattande, lagstiftning och praxis. Erfarenheterna från Norge, som har genomfört detta, är goda. Jurister, advokater, lärare, socialtjänstemän m.fl. har utbildats, och barnkonventionen används nu med tyngd inom områden som hälsa, utbildning, övergrepp och straffrätt.

Genom att göra barnkonventionen till lag anser vi att man får ytterligare ett viktigt redskap för att förbättra barnens situation och kan utkräva ansvar när konventionens principer inte följs.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med ett förslag om att göra barnkonventionen till svensk lag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Översyn av hur myndigheter m.fl. förverkligar barnkonventionen, punkt 4 (S)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Meerri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:So528 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Myndigheter, kommuner och landsting ska i sina beslut och åtgärder som gäller barn tolka och tillämpa lagar och förordningar så att åtagandena enligt barnkonventionen och andra internationella överenskommelser respekteras i praktiken.

Vidare ska barnets rättigheter tillgodoses, som medborgare, patient, konsument eller elev. Det ställer krav på att myndigheter, landsting och kommuner inom sina verksamhetsområden förmedlar och tillhandahåller anpassad information till barn om deras rättigheter och hur rättigheterna kan tillgodoses. Det gäller såväl i enskilda ärenden som i frågor där barn som kollektiv är berörda.

De statliga myndigheter som arbetar med frågor och verksamheter som rör barn har i sin tur ett ansvar för att skapa förutsättningar för samverkan och samordning med utgångspunkt i barnets rättigheter inom den egna myndigheten, i förhållande till andra myndigheter och i relation till den samverkan och styrning som sker gentemot kommuner och landsting.

Tyvärr visar undersökningar hos Barnombudsmannen att det är alltför lång väg kvar innan man kan säga att barnkonventionens intentioner finns med som ett naturligt led i statliga myndigheters verksamhet och ute i våra kommuner och landsting. Tanken att detta beror på att det är just barn som berörs oroar oss. Men det är ett faktum att denna fråga inte prioriteras.

För att slå fast att barns villkor ska behandlas på samma sätt och med samma allvar som vuxnas villkor anser vi att det snarast behöver göras en översyn av hur myndigheter, kommuner och landsting arbetar för att förverkliga den nationella strategin för FN:s barnkonvention.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Ratificering av tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism, punkt 5 (V)

av Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:So201 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 och 2012/13:So377 av Carina Hägg (S).

Ställningstagande

En brist med barnkonventionen har varit att den saknat möjligheten till individuell klagorätt. Nu har emellertid ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen förhandlats fram, vilket innehåller individuell klagorätt. Sedan februari 2012 är tilläggsprotokollet öppet för staterna att underteckna. I slutet av maj hade 20 länder undertecknat protokollet, dock inte Sverige.

Av Sveriges femte periodiska rapport till FN:s kommitté för barnens rättigheter om barnkonventionens genomförande under 2007–2012, som överlämnades till FN den 5 september 2012, framgår tydligt, anser jag, att regeringen inte har för avsikt att vare sig underteckna eller ratificera tilläggsprotokollet.

Flera av de grundläggande FN-konventionerna om skydd för de mänskliga rättigheterna, t.ex. FN-konventionen om medborgerliga och civila rättigheter och FN-konventionen mot tortyr, har tilläggsprotokoll som ger enskilda individer klagorätt till en övervakningskommitté om de anser sina rättigheter enligt konventionen kränkta. Ett stort antal länder har godtagit den individuella klagorätten, som har mycket stor betydelse för att ge rättigheterna ”tänder” och bidra till att en konvention får genomslag i verkligheten. Vi föreslår därför att Sverige ratificerar tilläggsprotokollet till barnkonventionen om att inrätta en internationell klagomekanism.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Privat konsulentstöd verksamhet, punkt 6 (S, SD, V)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V) och Meeri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:So236 av Jan-Olof Larsson (S) och 2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5, bifaller delvis motionerna 2011/12:So303 av Anna Steele (FP) och 2012/13:So480 av Anna Steele (FP) samt avslår motion 2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Konsulentstödd familjehemsvård är en vårdform där vuxna, ungdomar och barn med olika typer av, ofta svår, social problematik ibland i kombination med missbruk, kriminalitet eller psykiatrisk problematik placeras i ett enskilt familjehem med en utifrån individen anpassad vårdplan. Konsulenten finns med för att följa upp placeringen och ge stöd och handledning till familjehemmet.

Det finns i dag en mängd företag, både vinstdrivande och icke vinstdrivande, som arbetar med familjehemsvård på uppdrag av kommuner, kriminalvård och landsting. De vuxna som placeras i familjehemsvård har oftast tidigare behandlingsinsatser på behandlingshem bakom sig, men har haft svårt att fungera i grupper eller i ett specifikt behandlingsprogram. Familjehemsvården ger möjlighet till en individuell anpassning av vården. För barn och ungdomar har kommunerna i flertalet fall ha uttömt sina egna möjligheter att hitta familjehem innan man går ut och söker familjehem via organisationer.

I dag finns inga formella krav på de organisationer som bedriver konsulentstödd familjehemsvård. Hur organisationerna arbetar, och vilken kompetens konsulenterna har, varierar mycket vilket med största sannolikhet påverkar kvaliteten i den vård som erbjuds. Det sker ingen kontroll eller uppföljning av den vård som bedrivs av organisationerna.

De personer som placeras i familjehemsvård via olika organisationer har en komplex och svår problematik, och de är också på många sätt en utsatt grupp som inte alltid kan tillvarata sina intressen och få sina behov tillgodosedda. De familjer som tar uppdrag som familjehem behöver kvalificerad handledning och stöd för att kunna fullfölja uppdraget som familjehem.

Vi anser därför att det bör ställas höga krav på de organisationer som bedriver konsulentstödd familjehemsvård och att det bör finnas krav på certifiering eller auktorisation för dessa.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Anmälan av missförhållanden, punkt 8 (MP)

av Magnus Ehrencrona (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del och motion 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringen föreslår i propositionen ändringar när det gäller anmälningar i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. I detta sammanhang konstaterar jag att det införs ett nytt uttryck om när en anmälan ska eller bör göras. Den tidigare formuleringen ”får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd” har i förslaget ersatts med uttrycket ”får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa”.

Socialstyrelsen och Skolinspektionen har i sina remissvar föreslagit att man i bestämmelsen bör göra tillägget ”riskerar att fara illa” för att det ska vara möjligt att anmäla tidigt i syfte att motverka en negativ utveckling. Jag instämmer i detta och anser att skyddet för barn i så fall skulle bli bättre.

Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om ett sådant tillägg i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Socialtjänstens utredning och föräldrars ansvar, punkt 9 (SD)

av Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:So345 av Johan Pehrson (FP).

Ställningstagande

Jag anser att det är orimligt att en förälder kan vägra att samverka när socialtjänsten utreder ett barns behov av stöd och skydd. Det behövs enligt min mening en mer kraftfull lagstiftning. Om föräldrar uteblir från socialtjänstens möten och på så sätt hindrar en utredning, ska det vara möjligt för socialtjänsten att med hjälp av polis skaffa sig insyn i hemmet.

I Sverige finns i dag på papperet en möjlighet att besluta om mellantvång. Den inriktar sig dock på ungdomar som på grund av eget beteende behöver ges en kontaktperson utan eget samtycke. Dessvärre är denna lagparagraf nästintill bortglömd av landets socialtjänster. Mellantvånget bör kunna bli mer användbart och utökas till att även gälla när det är föräldrarna som är problemet. Att tidigt kunna använda mellantvång för att sätta in stöd och hjälp är viktigt inte minst om en ung person börjar begå brott. Tidigare och tydligare insatser ökar chansen att stoppa en annars negativ brottskarriär.

Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om ett sådant ansvar för föräldrarna.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Ersättning till familjehem som tar emot spädbarn, punkt 12 (S)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Meeri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:So388 av Carina Hägg (S).

Ställningstagande

Vi konstaterar att man i vårt samhälle omhändertar barn som kommer att placeras i familjehem för en kortare eller längre tid och att kommuner regelbundet söker såväl stödfamiljer, jourhem som familjehem och fosterfamiljer.

För placering av spädbarn finns det praktiska frågor att beakta för att en lösning ska kunna nås. Rätten till uttag av föräldraförsäkring är reglerad. Men för den som får ett spädbarn placerat i sitt hem finns inte den möjligheten, något som uppges begränsa möjligheterna att rekrytera familjehem. Barnomsorgen har regler om lägsta ålder och barnet kan ha särskilt behov av vård och omsorg. För att hjälpa de familjehem som mottar ett spädbarn anser vi att ersättning till och andra villkor för dessa bör ses över.

Vi anser att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att göra en sådan översyn.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11. Samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete, punkt 14 (S, V)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Eva Olofsson (V) och Meerri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 5 kap. 1 och 11 §§ socialtjänstlagen (2001:453) samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del och motionerna

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 18,

2011/12:So487 av Helene Petersson i Stockaryd m.fl. (S),

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 29,

2011/12:So597 av Marie Nordén m.fl. (S),

2011/12:So606 av Hans Olsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 4 och

avslår motionerna

2011/12:So239 av Elin Lundgren (S),

2011/12:So293 av Andreas Carlson (KD),

2011/12:So426 av Penilla Gunther (KD) yrkande 3,

2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 26,

2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16,

2012/13:So252 av Elin Lundgren (S) och

2012/13:So367 av Penilla Gunther (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen bör säkerställa att varje kommun utvecklar metoder för att tidigt identifiera barn med problem så att insatser kan sättas in.

Vi anser därför att det bör finnas samverkansmodeller i varje kommun för barn och ungdomar med problem. En sådan samverkan bör omfatta skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri samt ungdomsmottagning. Lösningarna kan anpassas efter lokala förhållanden och se olika ut i olika kommuner men det bör finnas dels en väg in i systemet, dels tydlighet i fråga om vad varje aktör i systemet ansvarar för och hur samverkan, samordning och uppföljning ska gå till.

Vi anser också att det behövs en översyn för att tillförsäkra alla barn goda levnadsvillkor och en trygg uppväxtmiljö i syfte dels att stärka uppföljnings- och kvalitetsarbete kring familjehem, hem för vård eller boende etc. och garantera att det finns den kompetens och trygghet som dessa barn behöver, dels att skapa ett tydligt krav på samarbete mellan myndigheter.

När det gäller stödet till barn som växer upp i missbrukande familjer eller har en eller båda föräldrarna i fängelse anser vi att stödet bör stärkas. Vi anser att skolans och förskolans personal som dagligen träffar de berörda barnen – i samverkan med den huvudman som har ansvar för missbruksvården – måste få stöd, hjälp och utbildning i att upptäcka dessa barn och ge dem det stöd de behöver.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12. Samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete, punkt 14 (MP)

av Magnus Ehrencrona (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 5 kap. 1 och 11 §§ socialtjänstlagen (2001:453) samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del och motionerna

2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 26 och
2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16 och
avslår motionerna

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 18,

2011/12:So239 av Elin Lundgren (S),

2011/12:So293 av Andreas Carlson (KD),

2011/12:So426 av Penilla Gunther (KD) yrkande 3,

2011/12:So487 av Helene Petersson i Stockaryd m.fl. (S),

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 29,

2011/12:So597 av Marie Nordén m.fl. (S),

2011/12:So606 av Hans Olsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 4,

2012/13:So252 av Elin Lundgren (S) och

2012/13:So367 av Penilla Gunther (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Ett samhälle där människor är engagerade i föreningsliv, deltar i samhällsdebatten och på olika sätt engagerar sig i sin omgivning skapar enligt min mening sammanhållning.

När myndigheter samverkar med ideella föreningar skapas mervärden; myndigheter når ut till människor de kanske aldrig skulle möta och får ökad kunskap om deras vardag. Socialtjänsten hittar de hemlösa eller de psykiskt funktionsnedsatta som inte tagit sig till socialkontoret. Barn i riskzonen hittar någon de vågar lita på och prata med.

Mot denna bakgrund anser jag att kommuner och landsting bör samarbeta med den ideella sektorn för att utveckla metoder för att upptäcka barn i riskzonen.

När det härefter gäller barn som växer upp med föräldrar som har ett missbruk konstaterar jag att de flesta barn inte får någon hjälp enligt en rapport från IOGT-NTO:s juniorförbund Junis. Enligt den enkät som Junis genomfört nås endast 1,5 procent av alla barn till alkoholberoende föräldrar av stödgrupper i de kommuner där sådana finns. För att möta behoven hos barn som växer upp med missbrukande föräldrar eller psykiskt sjuka anser jag att det är det viktigt att det finns ett bra samarbete inom kommunerna mellan social-, skol-, kultur- och fritidsförvaltningar och att dessa har god kunskap om att arbeta med dessa barn. Utbildningar och insatser som stöttar förskole-, skol- och fritidspersonal som inom sina verksamheter tidigt kan hjälpa utsatta barn är också av stor vikt. Verksamheter som riktar sig direkt till barnen och deras föräldrar är också sådant som stöttar och hjälper barnen att klara av sin vardagssituation. Men kommunen måste våga se att det finns problem och prioritera det i sin verksamhet. I en del kommuner finns det redan fungerande samverkan och nätverk kring dessa frågor, i andra ingen verksamhet alls. Jag menar att kommunerna måste ta tag i denna fråga för att minimera risken att dessa barn själva utvecklar ett missbruk i framtiden.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13. Samverkansmodeller m.m. i kommunernas kvalitetsarbete, punkt 14 (SD)

av Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 5 kap. 1 och 11 §§ socialtjänstlagen (2001:453) samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del och motion

2011/12:So487 av Helene Petersson i Stockaryd m.fl. (S) och avslår motionerna

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 18,

2011/12:So239 av Elin Lundgren (S),

2011/12:So293 av Andreas Carlson (KD),

2011/12:So426 av Penilla Gunther (KD) yrkande 3,
2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 29,
2011/12:So597 av Marie Nordén m.fl. (S),
2011/12:So606 av Hans Olsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 26,
2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16,
2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 4,
2012/13:So252 av Elin Lundgren (S) och
2012/13:So367 av Penilla Gunther (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att stödet till barn som växer upp i missbrukande familjer bör stärkas. Jag anser vidare att skolans och förskolans personal som dagligen träffar de berörda barnen, måste ges stöd, hjälp och utbildning i att upptäcka dessa barn och ge dem det stöd de behöver av den huvudman som har ansvar för missbruksvården.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14. Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, punkt 15 (MP)

av Magnus Ehrencrona (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 3 kap. 6 a § socialtjänstlagen (2001:453) med den ändringen att åldersgränsen i andra stycket i stället ska vara 12 år. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 2 och bifaller delvis proposition 2012/13:10 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

I propositionen föreslås att barn som fyllt 15 år ska kunna beviljas öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke (3 kap. 6 a § socialtjänstlagen). Detta är ett steg i rätt riktning, men jag anser att sådana insatser skulle kunna komma in fråga även för yngre barn. En rimlig ålder är i stället 12 år. Det är den ålder som anges i föräldrabalken när verkställighet inte kan ske mot barnets vilja. Riksdagen bör ändra åldersgränsen till 12 år.

15. Kompetens och utbildning för personal som arbetar med barn, punkt 16 (S)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Meerri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:So374 av Ann-Christin Ahlberg (S) och avslår motionerna 2011/12:So529 av Annika Eclund (KD) yrkandena 1 och 2 samt 2012/13:So3 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att alla barn som är utsatta för fysiskt eller psykiskt våld måste få hjälp och stöd.

De allra flesta barn besöker barnvårdscentralen vistas i förskola eller skola, och flera vuxna möter dessa barn och har enligt socialtjänstlagen skyldighet att omedelbart anmäla till socialnämnden om de får kännedom om eller misstänker att ett barn behöver skydd. Trots detta finns det barn som utsätts för svåra övergrepp. Ibland har anmälan kommit in till socialnämnden och ibland har man inte haft den minsta aning om vad som har pågått.

Eftersom sättet att arbeta med dessa frågor är väldigt olika på olika håll bör det säkerställas att det finns regelbunden utbildning för all personal som arbetar med barn och ungdomar. Härigenom kan övergrepp mot barn upptäckas och bra rutiner och handlingsplaner för hur man ska agera om man upptäcker eller misstänker att ett barn utsätts för övergrepp utvecklas.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

16. Kompetens och utbildning för personal som arbetar med barn, punkt 16 (V)

av Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:So3 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motionerna

2011/12:So374 av Ann-Christin Ahlberg (S) och

2011/12:So529 av Annika Eclund (KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Att arbeta inom den sociala barn- och ungdomsvården är ett komplicerat och ansvarsfullt arbete som ofta innebär svåra bedömningar, men som kan vara livsavgörande för barn, ungdomar och föräldrar. Att socialsekreterare som arbetar med dessa uppgifter har tillräcklig kompetens och erfarenhet anser jag bör vara ett självklart krav med tanke på föräldrars och barns behov av rättssäkerhet och kvalitet i verksamheten. Förhoppningar om att kompetensen och utbildningsnivån ska höjas på frivillig väg har inte infriats i tillräcklig utsträckning.

Jag anser att de som arbetar med att bedöma om en utredning ska inledas, med att utreda och bedöma behovet av insatser eller andra åtgärder och med att följa upp beslutade insatser ska ha socionomutbildning som grund. Jag stöder också Barnskyddsutredningens förslag om att socialnämnden ska vara skyldig att erbjuda socialsekreterare som saknar tidigare erfarenhet av ovan nämnda arbetsuppgifter lämplig introduktion och stöd i yrket.

Socionomutbildningen är en bred utbildning med ämnen som juridik, socialrätt, socialt arbete, statskunskap och psykologi och dessa ska täcka in hela fältet av socialt arbete. Jag anser att socialnämnden även bör ha tillgång till specialistkompetens i de bedömningsituationer som nämnts ovan.

Mot denna bakgrund anser jag att en specialistutbildning på avancerad nivå om minst ett år bör införas. På sikt bör det bli en lagstadgad skyldighet för socialnämnden att ha tillgång till specialistkompetens för den sociala barn- och ungdomsvården.

Regeringen bör få i uppdrag att utreda hur man kan säkerställa kompetensen hos de personer som arbetar med dessa frågor.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

17. Registerkontroll av personal som arbetar med barn, punkt 17 (SD)

av Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:So608 av Björn Söder och Per Ramhorn (båda SD) och

2012/13:So285 av Fredrik Lundh Sammeli (S).

Ställningstagande

Den 1 juli 2007 trädde lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn i kraft. Lagen innebär obligatorisk registerkontroll av personal vid sådana hem och kontrollen avser utdrag ur såväl belastningsregistret som misstankeregistret. Lagen omfattar inte familjehem.

Syftet med de nya bestämmelserna var att förebygga att barn utsätts för övergrepp, kränkningar eller annat särskilt skadligt inflytande från personer i deras närmaste närhet.

Varje år placeras omkring 12 000 barn i familjehem runt om i landet. Att bli fosterhemsförälder innebär ett stort och viktigt förtroende från samhället. Det föreligger emellertid inte någon skyldighet för kommunerna att genomföra registerkontroller av familjehemmen.

Jag anser att alla barn som är placerade i landets samhällsvård bör ha samma rättigheter att inte fara illa och att det är därför angeläget att samhället är tydligt i detta. Den grundläggande trygghet som ett utdrag ur belastningsregistret ger kan inte underskattas. Med anledning av detta bör lagen (2007:171) om obligatorisk registerkontroll ändras så att den även omfattar dem som tar emot barn i familjehem.

Regeringen bör få i uppdrag att ta fram ett sådant förslag.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Särskilt tillstånd för ett enskilt hem som tar emot fler än två barn som inte är syskon (V)

Eva Olofsson (V) anför:

När det gäller frågan om kvalitetskrav för familjehem anser jag att socialnämnden måste försäkra sig om att de familjehem och jourhem som man anlitar är lämpliga och väl förberedda för uppgiften. Vissa hem intar en särställning genom att de som huvudsaklig sysselsättning och inkomstkälla tar emot flera barn och ungdomar med stora behov från olika kommuner. Jourhemsverksamheten har samtidigt ökat kraftigt och till stor del ersatt kortare institutionsvård. Det är rimligt att det ställs större krav på dessa familjehem och jourhem, jämfört med vanliga familjehem, och att kontrollen förbättras. Även dagens otydliga ansvarsfördelning mellan de privata konsulentstödda verksamheterna och socialtjänsten kan innebära att det placerade barnet får sämre samhälleligt skydd.

Familjehems- och jourhemsföräldrars lämplighet bör vara noggrant utredd, och det bör regleras vad en utredning av familjehem och jourhem ska omfatta.

Frågan om ett särskilt tillstånd för ett enskilt hem som tar emot fler än två barn som inte är syskon för stadigvarande eller tillfällig vård och fosteran behöver också utredas. I detta sammanhang konstaterar jag att Utredningen om översyn av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (S 2012:7) bl.a. ska analysera gränsdragningen mellan familjehem och hem för vård eller boende och lämna förslag till hur kraven på dessa verksamheter bör utformas för att ge förutsättningar för en god och säker vård (dir. 2012:79).

Mot denna bakgrund avstår jag från att nu reservera mig i frågan men om regeringens förslag i nu aktuella delar inte visar sig vara tillräckliga förbehåller jag mig rätten att återkomma i frågan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Följdmotionerna

2012/13:So3 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på utbildning och introduktion för de socialsekreterare som arbetar med bedömning, utredning och uppföljning inom den sociala barn- och ungdomsvården.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en specialistutbildning på avancerad nivå inom den sociala barn- och ungdomsvården.

2012/13:So4 av Lena Hallengren m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2012/13:So5 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring i 14 kap. 1 § SOL.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sänka åldersgränsen för insatser utan vårdnadshavares samtycke.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förstärkt hjälplinje för placerade barn.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda en konstruktion för lokala och regionala barnombud.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommuner utvecklar modeller för att tidigt identifiera barn med problem samt utvecklar utvärderingsinstrument.

2011/12:Sf295 av Annika Eclund och Caroline Szyber (båda KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen bör inkorporeras i svensk lag.

2011/12:So224 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om FN:s barnkonvention i svensk lag.

2011/12:So236 av Jan-Olof Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör ställas höga krav på de organisationer som bedriver konsulentstött familjehemsvård och att det bör ställas krav på certifiering eller auktorisation av dessa.

2011/12:So239 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla kommuner ska ha skyldighet att tillhandahålla samtals- och stödgrupper för barn och unga som växer upp i familjer där de vuxna har en riskfylld alkoholkonsumtion.

2011/12:So241 av Jan Ertsborn (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra FN:s barnkonvention till svensk lag.

2011/12:So258 av Roza Güclü Hedin och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnkonventionen.

2011/12:So293 av Andreas Carlson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nödvändigheten av att utreda vilka resurser som behövs i kommunerna för att rehabiliterande verksamhet riktad till barn till alkoholmissbrukande föräldrar ska genomföras på bästa sätt.

2011/12:So301 av Thomas Finnborg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningsstöd för familjehemsplacerade barn.

2011/12:So303 av Anna Steele (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att konsulentstödda familjehem ska certifieras.

2011/12:So310 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra FN:s barnkonvention till svensk lag.

2011/12:So345 av Johan Pehrson (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om föräldrars skyldighet att samarbeta med socialtjänsten.

2011/12:So365 av Ellen Juntti (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att socialtjänsten bör förlänga arkiveringstiden för utredningshandlingar som gäller barn.

2011/12:So374 av Ann-Christin Ahlberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör finnas regelbunden utbildning för all personal som arbetar med barn och ungdomar så att övergrepp mot barn kan upptäckas samt bra rutiner och handlingsplaner för hur man ska agera om man upptäcker eller misstänker att ett barn utsätts för övergrepp.

2011/12:So378 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av situationen för familjehemsplacerade barn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över socialtjänstlagen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga om en kvalificerad person skulle kunna utses för att tillvarata barnens intressen vid familjehemsplaceringar.

2011/12:So407 av Helena Bouveng (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödboende för unga.

2011/12:So426 av Penilla Gunther (KD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av tillgång till stöd i hemmet för omvårdnad av barn vid förälders sjukdom.

2011/12:So452 av Emma Henriksson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2011/12:So454 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2011/12:So479 av Åsa Lindestam m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN:s konvention om barns rättigheter bör göras till svensk lag.

2011/12:So487 av Helene Petersson i Stockaryd m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka stödet till barn som växer upp i missbrukande familjer.

2011/12:So494 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen bör inkorporeras i svensk lagstiftning.

2011/12:So502 av Jennie Nilsson (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkansmodeller i varje kommun för barn och ungdomar med problem (Barnens räddningstjänst).

2011/12:So529 av Annika Eclund (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda samordningen av arbetet med att stärka kompetensen kring bemötandet av barn och ungdomar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av om kraven på kvalitet, kompetens och säkerhet efterlevs av våra myndigheter i mötet med barn och ungdomar.

2011/12:So548 av Agneta Gille och Pyy Niemi (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen bör bli lag i Sverige.

2011/12:So550 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen bör göras till lag.

2011/12:So553 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stärka barnens ställning i beslut som rör fosterhemsärenden.

2011/12:So566 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör initiera ett långsiktigt program för ökad säkerhet inom samhällsvården av barn och unga.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att kontinuerligt följa omfattningen av övergrepp och allvarliga försummelser samt analysera och sprida de erfarenheter som görs.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av lagstiftningen bör göras i syfte att stärka placerade barns och ungas rättigheter under vårdtiden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över frågan om ett särskilt tillstånd för ett enskilt hem som tar emot fler än två barn, som inte är syskon, för stadigvarande eller tillfällig vård och fostran.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den konsulentstödda verksamheten i sin helhet, dvs. även den del som rör stöd och handledning till familjehemmen, bör omfattas av ett särskilt tillstånd.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga förslag i Barnskyddsutredningen, med undantag för en sammanslagning av SoL och LVU, bör genomföras.

2011/12:So597 av Marie Nordén m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn för att tillförsäkra alla barn goda levnadsvillkor och en trygg uppväxtmiljö.

2011/12:So606 av Hans Olsson m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge familjer med en eller bägge föräldrar i fängelse ett lagstadgat stöd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge barnen i familjen en mentor som kan normalisera tillvaron lite mer.

2011/12:So607 av Monica Green m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra barnperspektivet i det lokala och regionala arbetet genom ökad styrning och ökad stimulans från den nationella nivån.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målen i den nationella strategin behöver preciseras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lokala barnombud bör övervägas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en ny ekonomisk satsning bör genomföras för att stimulera kommuner och landsting i deras arbete med att lyssna till barn och utveckla barnperspektivet i beslutsprocesserna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2011/12:So608 av Björn Söder och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att även familjehem bör omfattas av lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn.

2011/12:So616 av Désirée Pethrus (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inkorporera barnkonventionen i svensk lag.

2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödgrupper för barn till missbrukande eller psykiskt sjuka föräldrar.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Ju249 av Maria Ferm m.fl. (MP):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommuners och landstings samarbete med den ideella sektorn för att utveckla metoder för att upptäcka barn i riskzonen och om hur även andra utsatta grupper kan upptäckas och hjälpas.

2012/13:Ju373 av Morgan Johansson m.fl. (S):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att varje kommun utvecklar metoder för att identifiera barn med problem tidigt så att insatser kan sättas in.

2012/13:So201 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen bör inkorporeras i svensk lagstiftning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ratificera tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism.

2012/13:So252 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla kommuner ska ha skyldighet att tillhandahålla samtals- och stödgrupper för barn och unga som växer upp i familjer där de vuxna har en riskfylld alkoholkonsumtion.

2012/13:So266 av Jan Lindholm m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra FN:s barnkonvention till svensk lag.

2012/13:So285 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka kravet på registerkontroll av personal som arbetar med barn.

2012/13:So308 av Sara Karlsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inkorporera barnkonventionen i svensk lag.

2012/13:So320 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inkorporera FN:s barnkonvention i svensk lag.

2012/13:So346 av Kerstin Engle (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa FN:s konvention om barnets rättigheter som svensk lag.

2012/13:So358 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2012/13:So367 av Penilla Gunther (KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda stöd i hemmet för omvårdnad av barn vid förälders sjukdom eller död.

2012/13:So377 av Carina Hägg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om FN:s tilläggsprotokoll till barnkonventionen.

2012/13:So384 av Monica Green m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag och utveckla barnperspektivet i beslutsprocesserna.

2012/13:So387 av Carina Hägg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barn i riskzonen.

2012/13:So388 av Carina Hägg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över ersättning och andra villkor för familjehem.

2012/13:So453 av Anita Brodén och Jan Ertsborn (båda FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska gälla som svensk lag.

2012/13:So480 av Anna Steele (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att konsulentstödda familjehem ska certifieras.

2012/13:So495 av Solveig Zander (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om undersöka möjligheten att förordna ett eget barnombud samt ett juridiskt biträde med specialistkompetens.

2012/13:So499 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över att de intagna får tillräcklig utbildning på Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem.

2012/13:So502 av Katarina Köhler m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa barnkonventionen i svensk lag.

2012/13:So507 av Hillevi Larsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2012/13:So528 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av hur myndigheter, kommuner och landsting förverkligar barnkonventionen.

2012/13:So537 av Phia Andersson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra FN:s barnkonvention till svensk lag.

2012/13:So550 av Jennie Nilsson (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 1 kap. 2 §, 3 kap. 5 och 6 §§, 5 kap. 1 och 11 §§, 6 kap. 6, 7, 8 och 11 §§, 11 kap. 1, 2, 3 och 10 §§ samt 14 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas 17 nya paragrafer, 3 kap. 3 a och 6 a–6 c §§, 6 kap. 6 a–6 c och 7 a–7 c §§, 11 kap. 1 a och 4 a–4 c §§ samt 14 kap. 1 a–1 c §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.****2 §**

När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under 18 år.

3 kap.**3 a §**

Socialnämnden ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och ungdom.

5 §¹

Socialnämndens insatser för den enskilde *skall* utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

Socialnämndens insatser för den enskilde *ska* utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

¹ Senaste lydelse 2007:1315. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

När en åtgärd rör ett barn skall barnet få relevant information och hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

6 §²

Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamheter eller annan liknande social tjänst underlätta för den enskilde att bo hemma och att ha kontakt med andra.

Nämnden bör även i övrigt tillhandahålla sociala tjänster genom rådgivningsbyråer, socialcentraler och liknande, social jour eller annan därmed jämförlig verksamhet.

Nämnden kan utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.

Om en person som inte har fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende, kan nämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för den unge om denne begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får en sådan kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får en särskilt kvalificerad kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.

² Senaste lydelse 2006:901. Ändringen innebär att tredje och fjärde styckena upphävs.

6 a §

Socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att kunna möta barns, ungdomars och vårdnadshavares olika behov.

För barn som har fyllt 15 år får nämnden besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det.

I 6 b § finns särskilda bestämmelser om kontaktperson och om kontaktfamilj.

6 b §

Socialnämnden får utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj (kontaktfamilj) med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.

Om en person som inte har fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, för brottslig verksamhet eller för något annat socialt nedbrytande beteende, får nämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för den unge om denne begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får en sådan kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får en särskilt kvalificerad kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.

6 c §

Socialnämnden ska kontinuerligt följa hur insatser som avses i 6 b § genomförs när dessa har beviljats barn och ungdom.

5 kap.**1 §³**

Socialnämnden *skall*

– verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,

– i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,

– bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och ungdom far illa,

– aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,

– tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och ungdom inte vistas i miljöer som är skadliga för dem,

– med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,

– aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,

– i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,

– i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,

³ Senaste lydelse 2007:1315.

- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts,
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört.

11 §⁴

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden *skall* särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden *ska* särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden *skall* också särskilt beakta att barn som bevitnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående *vuxna* är offer för brott och *kan vara i behov av stöd och hjälp*.

Socialnämnden *skall* också särskilt beakta att *ett* barn som bevitnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och *ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver*.

6 kap.

6 §⁵

Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av socialnämnd. *Om nämndens prövning gäller ett hem i en annan kommun, skall nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut.*

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av socialnämnd.

Socialnämnden får inte placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem)

⁴ Senaste lydelse 2007:225.

⁵ Senaste lydelse 2007:1315.

om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av socialnämnd.

Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 2 § om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats.

6 a §

Om socialnämndens prövning gäller ett barn och medgivande eller beslut om vård enligt 6 § och avser ett tilltänkt enskilt hem i en annan kommun, ska nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut. Om det finns någon i det enskilda hemmet som vistas där efter beslut av en annan kommun, ska nämnden informera och samråda även med den kommunen.

6 b §

Socialnämnden ska i samband med beslut om placering i ett familjehem ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem. Nämndens och familjehemmets åtaganden som avser barnets behov av stöd och skydd under placeringen ska framgå av avtalet.

6 c §

Socialnämnden ska tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem.

7 §

Socialnämnden skall i fråga om de barn som avses i 6 §

– medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,
– verka för att de får lämplig utbildning,

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem eller ett hem för vård eller boende

1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,
2. verka för att de får lämplig utbildning,
3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver,

– lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

4. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 a §

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 b §

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende främst genom

1. regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas,

2. enskilda samtal med barnet eller den unge,

3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och

4. samtal med vårdnadshavarna.

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

7 c §

När vård ges i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

8 §⁶

Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, *skall* socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs.

När barnet har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, *skall* socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.

Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, *ska* socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs *och hur vården bör inriktas och utformas.*

När barnet har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, *ska* socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.

11 §

Om vårdnaden av ett barn flyttats över till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare varit *familjehemsplacerad* hos, får kommunen fortsätta att betala dessa vårdnadshavare skälig ersättning.

Om vårdnaden av ett barn *har* flyttats över till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare varit *familjehemsplacerat* hos, får kommunen fortsätta att betala dessa vårdnadshavare skälig ersättning. *Vid sådan överflyttning av vårdnaden ska socialnämnden ge särskilt förordnade vårdnadshavare råd och stöd.*

Råd och stöd ska ges av socialnämnden i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen om särskilt förordnade vårdnadshavare begär det.

11 kap.**1 §**

Socialnämnden *skall* utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande *skall* tillvaratas på ett betryggande sätt.

Socialnämnden *ska* utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, *anmälan* eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande *ska* tillvaratas på ett betryggande sätt.

⁶ Senaste lydelse 2003:407.

1 a §

När en anmälan enligt 1 § rör barn eller unga ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En sådan bedömning ska dokumenteras.

Beslut att inleda eller inte inleda utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom fjorton dagar efter det att anmälan har kommit in. Ett sådant beslut behöver dock inte fattas om det redan pågår en utredning om det barn eller den unge som anmälan avser.

Vid en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen *skall* bedrivs så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. *Den skall* inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Utredningen *skall* bedrivs skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Finns det särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid.

Den som berörs av en sådan utredning *skall* underrättas om att en utredning *inleds*.

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem *skall* en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna. *Planen skall även uppta åtgärder och*

2 §

Vid en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen *ska* bedrivs så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. *Utredningen ska* inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Utredningen *ska* bedrivs skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Finns det särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid.

Den som berörs av en sådan utredning *ska, om inte särskilda skäl talar mot det, genast* underrättas om att en utredning *har inletts*.

3 §⁷

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem *ska* en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (*vårdplan*).

⁷ Senaste lydelse 2007:1315.

insatser som andra huvudmän har ansvar för.

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem *skall* en plan upprättas över hur vården *skall* genomföras.

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem *ska* en plan upprättas över hur vården *ska* genomföras (*genomförandeplan*).

Vård- och genomförandeplanen ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

4 a §

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation när en utredning som gäller barnets behov av stöd eller skydd avslutats utan beslut om insats.

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

4 b §

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört.

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

4 c §

Vid en uppföljning enligt 4 a eller 4 b § får nämnden ta de kontakter som anges i 2 § första stycket och samtala med barnet i enlighet med 10 § tredje stycket.

Uppföljningen ska avslutas senast två månader från det att utredningen som gäller ett barns

behov av stöd och skydd avslutats eller placeringen har upphört eller när nämnden dessförinnan finner skäl att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § första stycket.

Nämnden ska underrätta barn som fyllt 15 år och vårdnadshavare som berörs om beslutet att inleda respektive avsluta uppföljningen.

10 §⁸

Barn som har fyllt 15 år har rätt att själva föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Barn som är yngre bör höras, om det kan vara till nytta för utredningen och barnet inte kan antas ta skada av det.

Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt denna lag. Ett barn som är yngre får höras i domstol, om barnet inte kan antas ta skada av det.

Vid en sådan utredning som avses i 2 § om behov av ingripande till ett barns skydd eller stöd får barnet höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Detsamma gäller vid en utredning på socialnämndens initiativ om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 7 eller 8 § föräldrabalken.

⁸ Senaste lydelse 2010:741.

14 kap.**1 §⁹**

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller i stället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman.

Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom,

2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården,

3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och

4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i första stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

⁹ Senaste lydelse 2003:407.

1 a §

Socialnämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan enligt 1 § ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt.

1 b §

Socialnämnden får informera den som gjort anmälan enligt 1 § om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra detta.

1 c §

Var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

dels att 1, 13 och 36 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 13 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom *skall* göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna *skall* präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år *skall* dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 22 och 24 §§.

Vid beslut enligt denna lag *skall* vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Den unge skall få relevant information och hans eller hennes inställning skall så långt möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad.

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom *ska* göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna *ska* präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år *ska* dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vid beslut enligt denna lag *ska* vad som är bäst för den unge vara avgörande.

¹ Senaste lydelse 2007:1312. Ändringen innebär bl.a. att sjätte stycket upphävs.

13 §²

Socialnämnden skall noga följa vården av den som får vård med stöd av denna lag.

Har den unge beretts vård med stöd av 2 §, *skall* socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vård enligt lagen fortfarande behövs.

Har den unge beretts vård med stöd av 3 §, *skall* socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen *skall* upphöra. Denna fråga *skall* därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövning.

När den unge har varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, *skall* socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.

Har den unge beretts vård med stöd av 2 §, *ska* socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vård enligt lagen fortfarande behövs *och hur vården bör inriktas och utformas.*

Har den unge beretts vård med stöd av 3 §, *ska* socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen *ska* upphöra. Denna fråga *ska* därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövning.

När den unge har varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, *ska* socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.

13 a §

Socialnämnden ska noga följa vården av den som får vård med stöd av denna lag.

Socialnämnden ska följa vården främst genom

1. *regelbundna personliga besök i det hem där den unge vistas,*
2. *enskilda samtal med den unge,*
3. *samtal med den eller dem som tagit emot den unge i sitt hem, och*
4. *samtal med vårdnadshavarna.*

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

² Senaste lydelse 2003:406.

36 §³

Om den unge har fyllt 15 år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

Den som är förordnad som offentligt biträde enligt 39 § för någon som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är utan särskilt förordnande den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser.

Den unge ska få relevant information. Den unge ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om den unge inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Den unges åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Om den unge har fyllt 15 år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag. Den som är yngre får höras i domstol, om han eller hon inte kan antas ta skada av det.

Barn som är yngre än 15 år bör höras, om det kan vara till nytta för utredningen och det kan antas att han eller hon inte tar skada av att höras.

Den som är förordnad som offentligt biträde enligt 39 § för någon som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är utan särskilt förordnande den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

³ Senaste lydelse 2003:406.

3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas en ny paragraf, 26 kap. 9 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

9 a §

Sekretessen enligt 1 § hindrar inte att uppgift om att beslut fattats enligt 11 kap. 1 a § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) eller uppgift om att sådan utredning som avses i den bestämmelsen redan pågår lämnas till den som har gjort en anmälan enligt 14 kap. 1 § samma lag, om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Häriigenom föreskrivs att 6 kap. 13 a § föräldrabalken¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

6 kap.13 a §²

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 § tredje stycket socialtjänstlagen eller

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

² Senaste lydelse 2012:131.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

Härigenom föreskrivs att 31 a § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

31 a §¹

Om en patient önskar att stödpersonens uppdrag *skall* övergå till ett uppdrag som kontaktperson enligt 3 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) när tvångsvården upphört och stödpersonen samtycker till det, *skall* den nämnd som avses i 30 § underrätta socialnämnden i den kommun där patienten är folkbokförd om patientens önskemål.

Om en patient önskar att stödpersonens uppdrag *ska* övergå till ett uppdrag som kontaktperson enligt 3 kap. 6 b § socialtjänstlagen (2001:453) när tvångsvården upphört och stödpersonen samtycker till det, *ska* den nämnd som avses i 30 § underrätta socialnämnden i den kommun där patienten är folkbokförd om patientens önskemål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

¹ Senaste lydelse 2001:469.

Förslag till lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 22 § smittskyddslagen (2004:168) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

5 kap.

22 §

Om den isolerade önskar att stödpersonens uppdrag *skall* övergå till ett uppdrag som kontaktperson enligt 3 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) när isoleringen upphört och stödpersonen samtycker till det, *skall* den nämnd som avses i 20 § första stycket underrätta socialnämnden i den kommun där den isolerade är folkbokförd om hans eller hennes önskemål.

Om den isolerade önskar att stödpersonens uppdrag *ska* övergå till ett uppdrag som kontaktperson enligt 3 kap. 6 *b* § socialtjänstlagen (2001:453) när isoleringen upphört och stödpersonen samtycker till det, *ska* den nämnd som avses i 20 § första stycket underrätta socialnämnden i den kommun där den isolerade är folkbokförd om hans eller hennes önskemål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.